

М 8167/1927

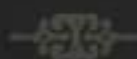
СДА

Ч. 2.

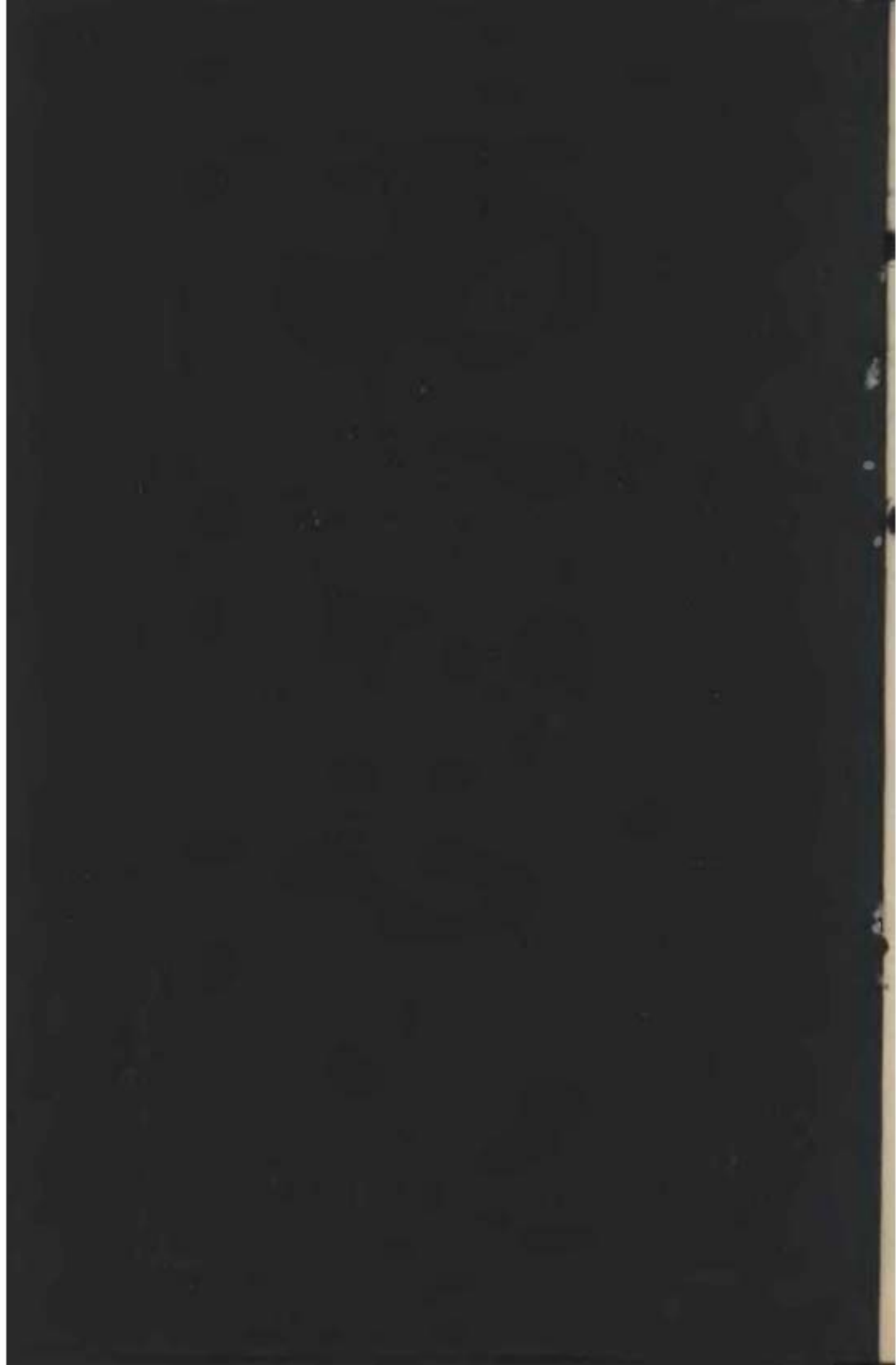
На правах рукопису.

ДЕРЖАВНА НАЦІЯ

НЕПЕРІОДИЧНИЙ ЗБІРНИК

ЛИСТОПАД р. 1927.

№ 8167/1927 с. 2а

ДЕРЖАВНА НАЦІЯ

Ч. II.

1927.

109894.

Жовтень, року Божого 1927.

На еміграції.

„Ми — когорта, а програм наш: розгорнути її в леґіон“. — Так писали ми в першому числі. Від того пройшло три чверті року. Час надто короткий, щоб робити підсумки. Проте не зайвим буде підкреслити ті моменти, які позначають перейдений шлях позаду нас,

Ми хтіли досягнути більшого. Сміливо признаємося до цього. Але не тільки в нас причина повільного кроку, яким ступає процес політичного викристалізування українських сил. На землях наших воля Нації розбивається о мур, яким вороги перегородили шляхи до нашої Державности. На чужині — стареча, віджила думка ще змагається проти Нового, проти відважної проповіді чистого українського націоналізму... Її заступникам сниться, що слідом за відпадом одиниць які помилково попали в ряди націоналістів, прийде бажана ними „сварка“. Разом з національними ворогами Української Ідеї наші „батьки“, а з ними горстка рівних з нами віком, здіймають до Бога тремтячі руки і просять Його, щоб Він нас „пересварив“. Хочемо, щоб це шипіння заглушив грім наших кличів.

Девять місяців не пішло на марно. Неможливе вчора — стало дійсністю сьогодні. Націоналізм рух, що хоче скупчити всі сили Нації. Існування кількох окремих груп націоналістів — нонсенс. Цим заперечувався самий рух. Ми захтіли усунути цю аномалію — і вона зникла... Кінець розпорошенню націоналістичних сил! Український націоналізм не сміє знати поділу на кілька „крайових патріотизмів“. Вже чотири місяці всі ті організації, які сповідують віру в Українську Націю, які хтять їй служити під знаком українського націоналізму, підлягають одному колективові.

З утворенням „Союзу Організацій Українських Націоналістів“ ми вступили в нову добу нашого руху. Вже є та база, на якій мусить „розгорнутися леґіон“. Серед інших обставин моглиб ми поминути цей етап — етап „федерації“ ріжних груп націоналістів. Але свідомість ваги започаткованої нами справи вимагає органічної послідовности. Занадто вже глибокі

рови, які лишила історія на землі Українського Народу. Ми міцно стискаємо заступи в наших руках, що недавно тримали зброю та готові знову за неї схопитися. Занадто вже довго вщеплювалося зневіру в силу Ідеї, у велич України. Ми твердо рішили розпаленим залізом віри в Націю випекти корні тої нещасливої хвороби. Ця праця вимагає часу і послідовности.

Твердим кроком хочемо іти вперед. „Союз“ не є завершенням наших організаційних прагнень. Від нього чекаємо впертої праці коло будови фундаменту для єдиної великої організації українських націоналістів.

Ми цього хочемо!

Свідомі великих труднощів, немилосердних перешкод з боку чужинців-сусідів і підступних інтриг „борців“ за „владу принаймні на еміграції“ ми скликаємо всіх, хто з нами, зійтися на нараду.

А коли наше хотіння зреалізується, то спокійно закінчимо перший розділ книги руху українських націоналістів і полишимо новим поколінням оцінити ролю „Легії Українських націоналістів“.

* * *

Чи це не знаменне явище, що саме року Божого 1927, в десяту річницю повстання Української Армії, ми кличемо до чину? — Так. — На традиції збройної боротьби за Українську Державу основуємо ми наш рух. Нація без армії не може існувати. Не всі українські провідники були свідомі цієї істини. Більшість з нас у 1917 році понад головами психічно-скалічених чужими ідеями провідників пішла за гаслом „Не плачем, а мечем“, — стала до творення Української Армії. На усіх просторах України ми стратили багато тисяч борців. Вони вмирили під Києвом і Львовом за Україну.

Вічна Слава їм!

Память їх найкраще ми вшануємо, коли понад головами претендентів на провідників масу „патріотів“ перетворимо в струнку лави „націоналістів“.

* * *

А жовтень цей теж вийде до Книги Битія Української Нації. — У Парижі Росія намагається заплімувати Ідею, очернити славне ім'я покійного Вождя нашого. . .

Ми відкидаємо брудний наклеп і радимо опам'ятатися. . .

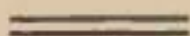
Рівночасно ми не можемо промовчати того, що особи, які не охоронили Великого Небїжчика від ворогів, відважуються використовувати ім'я Його. Вони не сповнили свого обов'язку супроти покійного Героя. Заходи коло „оборони“ ще не виправдують їх. Суд майбутнього скаже своє слово.

До того часу ніхто не сміє понижувати Національного Вождя до рівня патрона тої чи іншої групи.

* * *

Українські націоналісти не повинні оминати мовчанкою ті моменти боротьби за Державність, які збуджують спогади про наших героїв, нашу славу.

1-ше листопада один з таких моментів. Коли згадати, що в той день невеликі наші сили, які щойно звільнилися від кайданів австро-мадярської монархії, відважним ударом розбили частини зарозумілої меншости та проклямували Незалежність земель наших між Сяном-Прутом, то почуття певности і віри в перемогу Української Ідеї наповнює наші серця.

Нововірський Нестор.

До переоцінки вартостей.

Побіжний перегляд подій на Україні підчас національної революції примушує ствердити, що протягом короткого часу дуже багато здобуто активними патріотами. Як замалі були домагання делегації Центральної Ради до тимчасового уряду, ширша автономія та відокремлення вояків українців в свої частини в запілью! Це було на початку 1917 року, а на початку наступного Україна підписала в Берестю мировий договір як самостійна держава.

Так, ми мали державу і обставини були сприятливі для її творення. Аргументи, що маси не розуміли провідників, були не-свідомі не в виправдуючі, це заспокоювання себе, самообман, страх признатися в невмінню творити, брак безмежної сильної віри в свої сили, тої віри, що була у провідників комуністів, які були фанатиками своїх ідей. Вони завдяки своїй рішучості та вірі, мали успіх і навіть заходилися переводити в життя нездійснені теорії, вони витиснули тих, хто не знав на яку ногу стати, з ким йти, вічно хитався, все передумував. Революція поставила ясне питання перед вождями українських мас: організувати 45-мільоновий нарід так, як організовані інші народи, в міцну національну державу без мрій туманних, а відповідно до вимог дійсности. Необхідно було перевести в життя загально-національні справи, що торкаються усіх верств громадянства: поставити кордони, організувати армію, господарство. Замість ділової праці наші партії занялись теоретичною розробкою різних питань, програмів, плятформ, які були дуже далекі від

життя і тим самим копали собі яму та могили для тих, кого вели за собою.

Нащо спромоглися наші партії? Лише на декларацію прав українського народу в Універсалах, але вони не змогли на сторожі тих прав поставити силу.

Пробуджений в огні, як казав великий пророк, наш народ міняв одну форму політичного устрою на другу: демократична Р. У. Н. з вічною балаканиною провалюється, приходять гетьманат, за ним Директорія. Гетьманат, що міг стати міцним організуючим чинником Нації, що звернув більшу увагу ніж попередники на військову справу, що поставив кордони, не згуртував коло себе національного свідомого елемента, який з самого початку відійшов на бік. В той же час гетьманат наблизив до себе українській нації ворожі сили, які мали можливість не тільки впливати а й керувати українською політикою, вони підривали гетьманат на Україні. Організовані національним союзом маси вигнали москалів з Києва і поставили на чолі УНР Директорію.

Директорія не могла виконати національних завдань, що стояли перед нею, бо не була тим осередком Нації, який оцінив би положення, намітив би план і рішуче переводив його в життя. Сотки тисяч молодого війська було до послуг влади, були великі можливості... Проте ані війську ніхто не дав ладу — позиції здавались за позиціями, ані не налагодив міжнародніх зносин ані впорядкував державного господарства. Як наслідок цього були величезні втрати. Невелика армія не встояла перед дужчим ворогом, відступила за кордон батьківщини, віддавши її на поталу ворогам.

* * *

Ті, які лишилися живими, придивилися до життя за кордоном, перечитали, передумали, приходять до переоцінки всього, що робилось під час революції на всіх землях українських.

Чому ми втратили те, що мали? Чи все було гаразд? Чи всі виконували свій обов'язок, так свято як вояк, який, ризикуючи своїм життям, йшов у бій... — Відповідь одна: не все було як слід!

В праці політичних партій було багато хиб, — політика вносила в загально національні справи такі, як військо, організація фінансів та ин.

На відповідальні державні посади підбиралося не фахових здібних людей, а членів партій, які не мали уяви про те, як вести доручені їм справи.

Незнання психології селянських мас приводило до краху всіх заходів у справі виконання селянством обов'язків супроти держави. Коли, підбурювані ворогами, маси повставали проти українського війська, то влада замість вжити рішучих засобів до припинення повстань, „конферувала“ з представниками бунтарів.

Мяккотілість, диктована гадкою, що ніби ми українці від природи демократи, що Західно-Європейський соціалізм, який зовсім не підходив нашій молодій нації, конче треба ввести в життя на Україні, де 85% неграмотних, була головною рисою майже всіх провідників.

Як після бою у війську переробляють пляни, критикують старі та винаходять нові засоби війни, так і в нас, після національної поразки, цілком природно провадиться перегляд старих вартостей: ідеологій, платформ, тактики. Обов'язок нас, націоналістів, рішуче відкинути все те, що привело нас до загибелі і натомість поставити нове.

Переоцінка вартостей ведеться, набирає щораз більшої сили, і виливається в конкретні форми, завдяки невпинній праці окремих осіб, груп та організацій. Рух українських націоналістів є наслідком попередньої праці, неосягнених змагань і йде до намічення нових методів політичної роботи.

Цей рух викликано не тільки недосягненням ідеалів, що стоять перед нацією, крахом старих ідеологій, але також сучасним життям на Україні та й у всьому світі. На Україні національне питання набирає гострих форм. Скрита жорстока боротьба за елементарні права Нації ведеться всіма клясами нашого народу. „Ми безумовно вступаємо нині в смугу загострення національного питання... Особливо складною є обстановка на Україні“, — казав Затонський на з'їзді 11-го Січня б. р.

В жидівській газеті „На сторожі“ поміщено комунікат в якому жиди-письменники з України звертаються до жидів закордоном із закликом спасти їх від темних елементів, що знов підіймають голову на Україні („Вечерний Киев“ ч. 130 з 27. липня 1927 р.).

Життя не хочи знати інтернаціональних мрій, принципів, — воно нищить їх.

Все наведене примушує кожного націоналіста, отвертими очима дивитися на дійсність, пристосувати свою діяльність до вимог часу, бути підготованим, порвати з нерішучістю.

* * *

Самі собою викристалізуються засади діяльності організованих націоналістів.

Політик-націоналіст не сміє давати переваги селянинові над робітником чи інтелігентом або навпаки. Інтереси клясів мусять бути підпорядковані інтересам Нації!

Релігії, як виховавчому чинникові надаємо велике значіння. Християнська релігія мусить бути пристосована до національного життя для удосконалення духу, волі, віри.

Наука, як дійсність, а не тільки суха теорія, перенята від чужих народів, мусить бути витвором національного українського життя, побудована в інтересах Нації.

Національна школа мусить виховувати патріотів, вірних синів Нації і провадитись так послідовно і рішучо, як провадиться виховання молоді тепер комуністами.

Сліпа партійна нетерпимість спонукала відмовлятися від праці с. д. чи с. ф., коли у влади були с. р. І то навіть тоді, як держава стояла на краю провалля.

На початку доцільно робити розділ українців на наших прихильників і противників. Згодом, коли організаційні заходи на рідному терені приведуть до стабілізації внутрішніх відносин, націоналісти примусять до праці на користь Нації всіх без різниці переконань чи стану. Злочином і національною зрадою рахуватимемо діяльність тих, хто во ім'я своїх ідольогічних переконань готовий був би пожертвувати інтересами Нації — її державного незалежністю. Не сміють повторюватися факти недавнього минулого („коли не хліборобська, то ми до москалів“ „ми з московськими с.-р. проти своїх фашистів“).

Родину, яко основу організованої Нації - Держави піднесуть українські націоналісти на належну височину.

А на оборону Нації від тих небезпек, які загрожувалиб їй з того чи іншого боку, звернемо всю нашу увагу. Без найкраще зорганізованої міцної армії, чисельний склад і технічний стан якої на суходолі, воді та в повітрі відповідатиме розмірам нашої Батьківщини, не можемо собі уявити нашої незалежної Держави.

Ці короткі уваги не охоплюють усіх ділянок культурного, економічного і політичного життя Нації, вони є тими дороговказами, що полегшать працю українських націоналістів у близькому майбутньому — працю передбаченої конференції.

М. Сціборський.

Шлях Націоналізму.

Наша дійсність за останній час починає визначатися розвитком і кристалізацією молодих національних одиниць та груп, які поступово оформлюються в організації з новим національно-політичним змістом, з новими рисами та методами. Явище об'єктивно зрозуміле й відрадне, наколи проаналізувати ті причини, що його викликали... З часу закінчення останнього акту нашої Виспільної Боротьби, за цих пекельних пережитих сім років, нам, співучасникам великої Національної Епопеї, як тим, що залишилися на Україні, так і тим, що виїхали на еміграцію, довелося виконати силу кривавої праці, пережити багато сподівань і розчаровань. Ми спершу сподівалися, жили ілюзіями, негуючи життя та його прояви, а воно йшло своєю закономірною ходю, розбиваючи ті ілюзії та мрії й показуючи своє дійсне обличчя. Минув хміль запального завзяття, легковажного переконання, що когось „шашками закидаємо“, віри в те, що „якось то буде“, в „провідників“, в „інтервенції“, в „центри“. Після стану наркотизації прийшла жорстока реакція, коли ослаблена воля, зруйнована віра, запрагнули ря-

тунку... виходу. Останній акт національної трагедії довершився. Доведена до Голгофи Батьківщина лежить знесилена, зкривавлена, розвита... Там, на рідній „не своїй“ землі на наші активні творчі національні сили лягла тягарем окупаційна репресія, яка в зародку нищила й нищить кожну спробу цих сил до національної самоорганізації й будівничої державної праці. Що правда, форми репресій різні на поодиноких відтинках нашої пошматованої землі, „Совети“ з питомою їм хамською, отверто дикунською, „материчанною“ психологією та методами ставлять нашу Національну Ідею в формі бутафорської У. С. С. Р. до брутално-московської „стенки“... Панська „Жеч-Посполіта“, залишаючись вірною принципам „міжнародної гуманності“ й офіційної „етики“, в „білих рукавичках“ заганяє все українське за міцні мури в'язниці Баторія, за дроти Ландута. Але наслідок один!.. Вільний національний дух, культура, основи народнього побуту й молоді сифілізуються модерними методами Луначарського та комсомолу, викривлюються польським утравізмом... Ідея, за яку дорого заплачено кровю, знову опинилася в „підполлю“, лише конвульсмено, в спазмах, вириваючись на світ Божий для нових репресій. А що робиться на еміграції? У цього чинника, який, здавалося, вишов на вигнання зі щирим, глибоким і мудрим розумінням довершеного кроку та дальших національно-державних завдань.

Еміграція гине, вірніше догиває... Одна частина її, зневірена що до наслідків та рації дальшої боротьби, вільно чи невільно ренеґатствує й змінюєхає. Друга увляє з себе інертну масу, яка живе лише своїми еґотистичними інтересами й шуканням шматка хліба. Третя, роспорошена на безліч різних партій, груп і „центрів“, відбуває марну вакханалію взаємних поборень. Ми не помилимося, коли ствердимо, що тепер еміграція далеко не увляє з себе організованого, активного, будуєчого політично-національного чинника. Наведені факти нашої дійсності, повна анархія й безлад у національно-політичній роботі наших „центрів“ та партій, необхідність переоцінити вартості й ясно усвідомити собі майбутні шляхи, завдання та методи їх досягнення, повна зневіра в „старих божках“ і арешток ті великі психологічні здвиги й переломи, що супроводили революцію й процес наших визвольних змагань та в їх вислідах, все це привело до появи й виділення з загальної маси нових людей, до кристалізації нових сил і течій, з новим змістом, відчуттям, вірою, думанням, уявою, методами — привело до оформлення й реалізації того активного процесу, який називаємо рухом Українських Націоналістів... Явище, яке, здавалосяб, в силу національного обов'язку треба шукати, ширити й закріпляти, яко фактор, гарантуючий нам скорше досягнення нашого ідеалу та мети — Самостійної, Соборної Української Держави. Так здавалося, одначе дійсність указує на що иншого.

Розвиток нової української національної доктрини зустрічає шалена опозиція до неї всіх українських політичних партій та груп. За останній час, в міру зросту організації українських націоналістів, ця опозиція переходить в отверту боротьбу, в неприховане бажання зломати й скомпромітувати новий рух, охрещуючи його з „легкої руки“ „фашизмом“ — в його примітивно-плебейському й вульгарному розумінню — роблячи з цього руху острах для всіх „сознательних“ і „демократичних“ елементів. В стремлінні зліквідувати цей творчий процес, до цього побороення націоналізму дружно прикладають рук, забувши про свої соціально-класові суперечності і соціялісти, і демократи, і монархісти. Варто було би хоч конспективно спинитися над аналізом причин цього. Поперше, треба зазначити, що ця боротьба є явище не випадкове, штучно витворене, а глибоко необхідне й логічне в своїй основній причиновості, як наслідок тих кардинальних розбіжностей, які існують між побороючими націоналізм групами й новим націоналізмом. Причини цієї боротьби полягають у зустрічі двох різних сил, двох взаємно ворожих собі ідейних, психологічних і реальних світів, у суперництві старого й нового, в змаганнях двох

світоглядів. І марно думати, що цей конфлікт можна буде оминати компромісом, погодженням. Глибоко вдивляючись в істоту згаданого процесу, необхідно визнати, що ця суперечність і боротьба мусять закінчитися лише перемогою одної з цих сил. Вийде побідником той світогляд і ті його носії, що будуть більш придатними до реального життя, в кого виявиться більше органічних творчих сил. Необхідно окреслити істоту цих двох протилежних собі світоглядів. Що таке нова національна доктрина? Доктрину цю не можна заповнити таким змістом, яким заповнюється політичні партії — програмами, платформами, методами розв'язань питань соціальних, економічних, політичних... Доктрина ця є суцільний національний світогляд, який протиставляється світоглядові наших політичних течій соціалізму, демократизму, монархізму.

Весь період історії нашої від гетьмана Богдана починаючи, український ренесанс, культурництво, народництво, соціалізм, аж до Світової війни, революції, Визвольної боротьби й до останніх часів включно — за рідкими світлими виключеннями, коли національна емоція народу набирала активних, конструктивно-державних форм — пройшов під знаком того своєманітного, специфічно-негативного, старого українського націоналізму, зміст якого можна окреслити провінціалізмом, нездібним піднестися над локально-хуторянськими інтересами в ім'я загального національного державного ідеалу; органічним нахилом у психіці й політиці до симбіозу з сильнішим, замість стремління до панування й самостійно-державної окресленості; звичкою задовольнятися мінімумом а не максимумом, негуванням власного національно-суверенного ідеалу в ім'я занесених з Заходу й засвоєних поверхово ідеалів „міжнародних братерств“ як дефінітивної мети людства; скрайнім раціоналізмом, що гальмував буйний розвиток національної емоції провідників і мас; шуканням альтруїстичних несвітських „універсальних прав“ — замість своєї егоїстичної суверенно-національної правди; опануванням доктринами лібералізму, демократизму й соціалізму, які ставили інтереси одиниці й класу понад Націю; пацифізмом замість агресії, дегенерацією й атрофією творчого волевого імпульсу. Історичні умови, в яких перебувала Україна — розподіл її між державами з заборочною великодержавною політикою, ренегатство й асиміляція пануючих наших провідних верств, сприяли закріпленню й поширенню цього світогляду волевої анемічності, психологічного рабства, невміння виплекати закінчений тип Українця-Пана, гордого своєю мнущиною, певного своїх національних завдань, здібного поставити активний опір посягаючому на нього, агресивного в ім'я добробуту Нації, прагнучого до панування — з чого випливала реальна політика плазуництва й понижуючої компромісовості наших „вчорашніх“ провідників. Все це відбилося на спеціальній специфічно-негативній конструкції українського національного духу й психології, зміст яких можна окреслити безладністю, скептицизмом, нездоровим сентименталізмом, компромісовістю, безсилістю волі й рабським самопониженням.

Минуле не дало нам цінних, ферментуючих психологічних і національних багатств, воно залишило нам анемічний етнографізм, вінігрет народницьких, демократичних, соціалістичних і монархічно-федералістичних догм, органічну здібність лише толерувати ворога але не ненавидити, бо ненависть ця суперечила б принципам „братерства, гуманності й демократизму“, рабський нахил лише до симбіозу, але не прагнення до самостійної, всебічної володарної окресленості. Ми прийшли до розв'язання проблеми нашої Державності з гнилим „маніловським“ духовним примітивізмом, психологією „половинчатості й роздвоєності“, з невмінням сильно бажати й вимагати, без будуючих традицій і конкретного творчого змісту. Старий національний світогляд засадою своєї політики ставив не волевий безкомпромісовий імператив в його реальному вияві — боротьбі та праві сильного, а компромісовий вселюдський гуманізм, відкидаючий саму можливість боротьби. Після його, впливати на ворога можна було лише

розумовими аргументами й погодженням, бо боротьба суперечила „раціоналізмові, етиці й розуму“. Вважалося, що лише наука, критика, аналіза, а не інстинкт, воля й боротьба мають вирішити національну проблему. Спонтанна воля Нації до панування й поширення, яка ніколи не може бути унята лише в форми логічних розмірвань і раціональних принципів, розуміння й відчуття примату загально-національного інтересу й самої Нації над окремими матеріалістичними інтересами особи, їх загалу й данного покоління, здібність жертвувати сучасним в ім'я майбутнього — всі ці моменти, так добре зрозумілі й інстинктивно органічні народам з прагненнями до пановання, посідання, агресії, поширення, творчості, не могли бути прийняті й засвоєні носіями й теоретиками народницьких, демократичних і соціалістичних догм, які плебейськи ненавиділи владу та панування й боялися їх, яким нонсенсом здавалася можливість жертв в ім'я абстрактного ідеалу, що не можна було виміряти й „обицупати“ раціональною критикою й аналізою, які до всяких проблем підходили з вульгарною міркою „добробуту одиниці“. Не треба доводити, яку шкоду приніс нам цей світогляд. З цим світоглядом кривого доктринерства, ставленням демократичних, соціалістичних радикальних ідей рівності, вселюдського братерства й свободи індивідуума по над ідеал суверенно-національний, з атрофією владного „хочу“, рабського плазунства в психіці, ідеях і в практичній політиці, ми поставлені були обличчя до обличчя проти жакливої борні реального життя в час нашої Національно-Державної відбудови, коли лемалися світи, зникали велетні держави, руйнувався уклад попереднього життя й його темп.

Коли перед пригнобленими й покривдженими розгорнулися перспективи до волі, незалежності й чину, в цей критичний, виїмковий, страшний і відповідальний момент всі народи, які встигли виповнити свій зміст національно-обсолютним „хочу“, зуміли створити свою державу. Поляки, чехи, фіни, естонці, лотиські і навіть литовці — всі здолали використати мент власної національної розбудови, хоч може й не мали тих можливостей і загальних об'єктивних даних для суверенно-творчого життя, як Україна. Лише 40 мільйонів велетень після кількох безсистемних конвульсій залишилися в рабстві. Це наше національне фіяско пояснюється по різному... Одні твердять, що причиною цього була абстрактна, гола національна ідея без домішки радикального соціально-політичного змісту; другі шкодують, що ми були занадто консервативні й занадто скупі на приобіцяння народу, бо ж більшовики в цих приобіцяннях доскочили до старту першими; треті переконані що Антанта підвела... Ми ж вважали, що причиною нашої катастрофи як раз був занадто великий, домінуючий над усім соціально-політичний радикалізм, наша роздвоєна, половинчата психіка духовного льокава-бунтаря, який спромігся лише на зрозуміння негачії свого положення, як підлеглого, але не спромігся на виплекання в собі волі, почувань і психіки пана й як раз занадто мале, невиразне, суперечне розуміння абстрактної національної ідеї. В той час, коли почала ллятися кров перших національних мучеників, які йшли на захист національної ідеї без „раціонального аналізу й критики“ наше демократичне, соціалістичне й праве провідництво навіть у цю критичну хвилину не усвідомило собі своїх завдань і методів їх переведення. Національна розбудова дала всім народам своїх Масариків і Пілсудських, які довели їх до зреалізування віковичних прагнень.

Що дала нам Визвольна Боротьба, які світлі образи й постаті, перед якими мусив би тремтіти наш національний дух? Залишила вона нам яку науку, яку традицію, яку керуючу зорю? „Вчених професорів і розумових аргументаторів“ які трактували „неуцтвом“ національний гін і державницький ідеал та не могли до останнього менту зрозуміти необхідності самостійної відрубності Нації? Здегенерованих морально й духовно, пізніше кількократ змінювавшись письменників, що увесь свій талант і темперамент поклали на отруту суспільства й молоді садистично-порно-

графічною розбещеністю й денационалізуючим анархічним „соціалізмом“, оспівуючим культ тюремних істеричних пройдисвітів? Невиразних „кооперативних ревизорів“ з сумнівним і підозрілим минулим, пересічних хуторянських діячів, здібних на полагодження справ лише в масштабі Пирятинської повітової управи? Люди ясного свідомого розуміння своїх завдань і обов'язків, відповідної ерудації й сили, були таким виїмком! Наш провід попав до рук кабінетних демократичних і соціалістичних доктринерів, „вселюдських гуманістів“ так далеких од реальної роботи й кривавої борні життя, правих „державників“, що на першому сквозькому місці не знайшли нічого кращого, як оголосити „волею гетьмана“ федерацію в Москву, безсилых істериків, психологічних і духовних дегенератів та просто дрібної „шантрапи“. Не дивно, що не ми вели події, а події нас! Хто забув творчу роботу партій, які блукали між поняттями соціальними, соціалістичними, демократичними, національними й державними, не розуміючи їх значіння й провадили гру „завойованими революцій та її заглиблень“? Хто не пам'ятає „чехарду“ універсалів, з яких кожний так і сяк силкувався оминати „трефне“ та „небезпечне“ для соціалістично-демократичного світогляду, але актуальне для національної справи, питання самостійності?

Минули криваві, палаючі, жорстокі дні. Розбурхані хвилі нашої національної стихії, втихомирені потужною силою ворогів, уклалися в береги. Здавалосяб, сама дійсність владно наказує обновилися, міцно подумати, відкинути все непотрібне, очиститися від лушпини, тверезо поставитися до нашого сучасного й майбутнього. А це майбутнє стоїть перед нами пекельне, жахаюче своїми труднощами та перешкодами! Життя наказує обновили психіку, дух, методи, проаналізувати помилки й тоді лише на досвіді минулого ставати до нової роботи, підготовкою до якої має бути виплекання й стабілізація в нас самодовільного, владно-потужного, безкомпромісово залізного, волевого, шляхотного Національного Ідеалу й Духа. Духу — альфою й омегою якого має бути: Нація, Нація й ще раз Нація! Нація замість інтернаціонально-космополітичного маячіння, Нація замість „вічних вагально людських прав і братерств“ та вульгарно тлумаченого добробуту одиниці, Нація з волею до влади й панування, замість істеричного „гуманного плазунства й духовного льокайства. Тепер, після трагедії минулого, кожний здоровий розум і дух, не затруений мікробами напівістеричного, напів авантюристичного доктринерства, відчувають, що єдиний наш порятунок у великому, всеобіймаючому абсолюті-Українському Націоналізмі. Що ж відчувають і що творять „провідники“ нашої сучасності? Вислід останньої боротьби довів скрайню імперіялістичність, заборчність і безкомпромісовість наших ворогів... Незалежно від того, чи маємо справу з московськими монархістами, демократами, соціалістами, комуністами, польськими вшехполяками, пепесівцями і т. д.

Аргументом перших було й залишилось: „не било, нет і не будет“, других „од морза до морза“. Є ясним, що тепер усіні розмови про автономність, федерації, спільні інтереси Сходу, орієнтаційні „фільства“ є самокастрація, якої треба рішучо відпекатися. Рішаючим чинником для нас має бути надалі боротьба, палаюча й творча ненависть до ворогів, безкомпромісове стремління перемогти їх, відкидати всяку думку про зближення з ними. Так думає й відчуває „примітивна маса“. „Провідники“ інакше... Соціалісти на практиці переводять „солідарність і мир“ з ворогом, бо, після них те „що на Сході Європи мусить витворитися якась наддержавна Унія чи Союз це в річ певна(!)**). Цей Союз чи Лігу Сходу Європи вони тепер зреалізуюють з московськими есерами, для якої думаєте мети?

Не більш не менш як для „захисту“ працюючих мас українських од... фінансової концентрації європейського капіталу, який може опанувати

*) М. Шаповал. Нова Україна 1927 р.

Україну й експлуатувати маси після знищення на Україні большевиків. Як кажуть „не вмер Данило так болотка задавила“ або „з вогню та в полум'я“, бо спробуйте зважити, що краще чи гірше-Ліга з москалями, хоч би й есерівськими, чи європейська фінансова концентрація?.. Протоптанними стежками ідуть і наші праві „державники“. Для них справа самостійності чи федерації є питання не засадниче а тактичне*). Вся вага для них полягав в тому щоб „переробити Великоросію в експансивної держави в хліборобську й неочеву з відповідним державним устроєм“ монархію яка „перестане бути ворожою до України“. Тоді ніщо не перешкодить „благоденствію і процвітанію“ Союзу трьох Русей. І це в той час, коли навіть демократичні кола „братнього по крові, культурній дуку“ народу пишуть: „грозний вопрос о Росії і Україні стоїт буквально на порозі завтрашнього дня. Шовіністическія українськія круті стремятся к самостійності, но уверяем, что эта задача будет для них в високой мере оатруднительной (III).

На путі к ея осуществленію будут стоять все (!) патріотическія сіля Росії, включая, в том ми уверени (а як же) і ответственнія елементи сознательного українського населенія (?!) **). Цікаво, про які це „ответственнія елементи“ так самовпевнено говорить північний „брат“. Чи не про захистників українських мас від концентрації фінансового капіталу з московською Лігою Сходу, або про масонів з ложи „Трьох Бдиних Русий“. Далі „брат“ запевняє, що „ми злишком много потерялі, ми не вправе битъ расточительными дальше“ (себто дати Україні самостійність) і приобіщює, що „наша борьба приймет предельно настойчивую форму для преодаленія українского сепаратизма“ і щц „дальшейший распад російскаво государства (?) недопустім ні при каких обстоятельствах, хатя би во імя самаво желаннаво — ліквідації большевицкой диктатури (???)“. „Панімай, хахол, как хочеш!“ Зрозуміти цей уступ не тяжко — для „брата“ краще большевици ніж Самостійна Україна. Ось, панове монархісти-федералісти й „лігісти Сходу Європи“, приклад і рижниця психології й тактики чужого пана, призначеного лише до понижуючого національну гідність плазунства. Наша радикальна демократія й крило „державно-мислячих“ соціал-демократичних талмудистів кинулись в інший бік.

Задрісно оберегаючи „парижсько-варшавський континуїтет“ од посягань і втручань „недержавних“ елементів, вони з легкістю машини фабрикують „інтервенції, концепції й орієнтації“ цим разом з західним „братом“. Це, що може в цій інтервенції й орієнтації відкине й не прийме Нація, що політичне польнофільство створює загрожуючий для нашого майбутнього конфлікт між Східними й Західними землями України, нищить Соборний Дух наших ітенції — неважно для „континуїтетчиків“, за те вони мають „уряд“, до останнього пакту „розроблену“ конституцію й досвідчених дипломатів, а „мясо до гри“, по їх переконаннях, завжди знайдеться.

Такий зміст нашої духовної психологічної ідейно-національної й політичної сучасності. Як реакція цьому змісту повстає Український Націоналізм. Істотою його Бдина Всеобіймаюча Національна Ідея... Ідеал своєї Нації — замість інтернаціоналізму, космополітизму й ростліваючих Національний Дух доктрин „міжнародних вселюдських прав“... „правд, вищих над всіма націоналізмами“. Змістом цієї Ідеї має бути воля й національний інстинкт, фанатизм у національній вірі, жертвенність сучасними благами одиниці, клас, покоління в імя Нації й майбутнього, агресивне стремління до панування, нетерпима ненависть до ворожого й творча безкрайня любов до свого, консерватизм в традиції. Засадою політики націоналізму має бути повний і всебічний добробут та розвій всіх верств

*) Хліборобська Україна II-III-IV.

**) Д. Мейснер. Борьба или содружество („Годы“, Лд 27).

народу, без надання переваги окремим класам та верствам його у зреалізованій й закінченій організаційній формі Нації — Самостійній Суверенній Соборній Державі — замість примату інтересів окремих клас, замість федерації соціалістичних Ліг Сходу, монархічного Союзу Трьох Русий; віра в потужність та самостійну революційно-будуючу державну творчість нашої Національної Ідеї, з впливаючим з цього засадничим відкиненням усяких угодовських „орієнтацій“ на зовнішні, а тим більше ворожі сили.

Цю тактику й політику примітивного рабського духу, здібного лише пристосовуватися до сильнішого і симбіювати з ним, націоналізм рішуче відкидає, як отруюючу вільний, володарний, незалежний, самостійний дух нашої Нації. Методами цієї політики має бути закуте в диктаторськи — тимчасову систему провідництва ініціативної творчої меншості, вірної Національній Ідеї й правдиво розуміючої їх завдання й зміст, яке б довело до стабілізації та унормовання державних, політичних, соціальних і економічних відносин та правдивого народоправного устрою, замість спекуляцій „демократизацією“ влади й „волі народу“. Життя доводить, що поступовим, творчим, будуючим фактором є й завжди були лише сильні індивідууми або їх конгломерат, незалежно де проявлявся їх чин: в політиці, техніці, стратегії, але ніколи не аморфний „нарід“ в його вульгарно-демократичному розумінню.

„Демократичній“ безсистемності чину й анархії відчужень націоналізм протиставляє гієрархію чину, гієрархію відчужень і гієрархію понять. Вузькі доктринери всю вагу покладають на досягнення й зреалізування своєї форми державного устрою. Цей момент в них переважаючий над всіма іншими. За республіку демократи й соціалісти готові поборювати монархістів навіть і тоді, коли б монархічна форма найкраще забезпечувала самостійне життя Нації і навпаки, монархісти, поборюючи республіку, готові спертися на силу чужих Варягів.

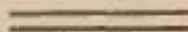
Націоналізм же опирається на об'єктивні міркування національної доцільності й користі. Не встановлюємо одразу форми державного ладу не тому, що класово чи партійно несвідомі, а тому, що приймемо й оборонятимемо ту форму, яка в даних умовах і часі найбільш забезпечить вільний розвиток, суверенітет і добробут Нації. Соціалізм анемічно „мимрить“: насильство допускаємо лише для захисту, а не для упокорення інших. Націоналізм проголошує цілком відмінне: його гаслами є агресія, шовіністична, безкомпромісова ненависть до чужого, ворожого, в ім'я фанатичної, творчої любові до свого. „Людина, що любить чужі країни так само, як свою, шкідлива для суспільства“. Тактика соціалізму оборонча, пасивна. Націоналізм навпаки — стремить до поширення Нації до тих меж, куди сягне її сила й творча жадоба панування, бо розвій, воля, слава й сила вимірюються силою боротьби, яка є єдиний закон життя. Не анемічне відпливання від ворога, а могутнє, позбавлене від „загально-людських, демократичних і соціалістичних забобонів“ пекучо-темпераментне стремління роздушити його, досягнути на власне добро ворога, руйнуючи все чуже на своєму побідному творчому шляхові, може утримати Націю на височині її слави й розвою.

Лише тоді, коли ми розмір нашої Держави звичайно означаємо потужністю, стихійним розгоном наших непочатих, органічних національних сил аж до тих меж, поки вистарчить владного „хочу“ цих сил, лише тоді ми утримаємося на поверхні життя. Приклад ворогів маємо взяти собі за науку. „Нехай одна стіна о другу вдаряється, одна впаде, друга востанеться“ *) — така тактика націоналізму. Ось істотні риси й різниці двох світоглядів з їх змістом і методами, які панують в нашій дійсності. Вони занадто полярні в своїх ідейних, психологічних, духовних і полі-

*) Слова Гетьмана Богдана.

тичних засадах, щоб співіснувати. Наслідком і є боротьба цих світоглядів та їх носіїв.

Перед націоналістами стоять великі завдання, перше з яких це консолідація, об'єднання всіх націоналістичних груп і сил в єдину політичну формацію, з єдиною ідеологією, методами й проводом, як протиставлення анархії ідей і політики сучасного. Виходячи з негачії попереднього, націоналізм стоїть перед проблемом збудування своєї стрункої, творчої системи удосконалених ідей, почувань, понять і методів. Труднощі цієї роботи збільшуються тим, що кожний світогляд, кожна ідея об'єктивно мусить спочивати на змісті й традиції попереднього, органічно, корінними, вrostати в ґрунт попередніх духовних і матеріальних здобутків, які уявляють собою багатство Нації. Ми ж занадто бідні на це багатство... Отже мусимо на руїнах минулого будувати нове, оригінальне, живе й сильне, угноюючи цей новий ґрунт титанічними зусиллями фанатичної відданості Нації, любови до Нації, й віри в Націю. Шлях тьмяний, кривавий! Багато впаде на ньому, багато не дійде... але шлях наш... Прислухайтесь уважно — як наростає й міцнішає нова Віра. День прийде, світанок буде, свіжий, новий і ясний, замість сутінків розхлябаной, викривленої, покаліченої, анемічної сучасности.

Дм. Андрівський.

„Статут“.

В Бельгії є маса товариств, ніби благодійних по меті, а в дійсности покликаних забавляти і розважати всякими прилюдними виступами зануджених своїми приватними справами бельгійців. Ці товариства мають здебільшого бучні назви, якими сильно пишаються їх члени. Лише одно серед них не має назви і офіційально зареєстроване „Товариством без імені, але не без серця“.

Серед українців є також сила силенна всіляких партій, стороництв, союзів, спілок, об'єднань, які мають ніби політичну мету, а справді... служать для розваги зануджених громадян наших. Кожне з таких угруповань має свій „Статут“, яким сильно пишається і яким власне і відрізняється від інших. Члени сих товариств живуть своїми статутами, які являються для них справжніми фетишами і яким вони безнастанно приносять жертви в формі словесних „возліяній“, запальних дебатів, резолюцій деклярацій, заяв, протестів і т. и. Поза сим служенням своєму статутіві люде вже не мають часу ані енергії для позитивної роботи. В цім культі тітла, коми значна частина души нашого громадянства безхарактерного, розхлябаного, ледачого, далекого життя і його буйного потоку. Для нього статут, програм це все. Байдуже, хто його заступає і голосить. Ніхто не питає себе, чи його речники годні перевести щось в життя. Коли статут добрий, то все буде добре. Статут — це ніби механізм лялечного

театру, де всі рухи наперед вистудіювані, передбачені і можуть бути зреалізовані аби ким, треба лише потягти за шнур. Вважають, що політичні блага мають виснуватись з факту існування партій, коли їх статуту слухні, дотепні, льогічні.

А тим часом жива, органічна, доцільна організація може стати плідною не в силу прикмет свого статуту і не через сіпання вправної руки за шнур, лише через свою внутрішню снагу. До якої міри статут може бути мало значучим показує приклад такого велетенського організму, яким є Бритійська Імперія. Як відомо, не вважаючи на велику складність її державного механізму, а може власне ради того, Англія не має писаної конституції. І се не шкодить їй, а радше сприяє бути життєздатним, гнучким, трівким утвором людського генія і суспільного інстинкту. Власне в Англії найрідше трапляються відхили від норми, традиції, тверезого розуму. Революції тут найбільш безпредметові і найменш численні. Бо відсутність надто твердих рямок дозволяє натуральну повільну еволюцію. В цім факті виявляється великий змісл дійсности англійця, його емпірізм. Завдяки їм і англійська політика є найбільш стійка, а дипломатія найбільш зручна. Вони мало дбають про формальну льобіку, але стисло наслідують тенденції життя і йдуть з ними в парі, мало журючись „статутами“.

Гадаємо, що англійці мають рацію, а зрештою наслідки їх методів самі говорять за себе. Життя ж бо не завжди іде в ногу з льобікою і годі уложити в програми події, які ми не можемо навіть убгати в стислі формули а не то передбачити. Тому то твердий, усталений згори програм чину може більше наробити шкоди, як користи. Особливо, коли доводиться чинити серед буйних, стихійних подій. Людина, що готується до неминучости тяжкого складного положення, рідко коли переведе згори уложений плян поступовання. Щоби могли вивязатись із скрути мусить вона знайтись і здобутись на рішення в самий критичний момент. Инакше вона загине або програє без огляду, або власне завдяки стисло уложеному програмові чину.

Инша річ, зрозуміння, усвідомлення, інтимне пересякнення тенденціями життя, ділаючими і рішаючими в даних обставинах і в поточний момент. Ці тенденції дуже мінливі і важко вловимі, їх удається висловити лише приблизно в широкій загальній формі. Зате творчий інстинкт може виснувати з них багато потрібних і міродатних вказівок. Але, щоби висновки ці мали належні наслідки треба, щоби вони були впрядені в хід подій силою волі і чинністю людини. Правильні засади організації згідні в життям се лише ті рейки, до яких ще треба долучити живу силу, щоби віз посунувся наперед. Віра є тим невідкличним складником сих живих сил і ніякі статуту не годні її заступити. Годі уявити корисну і плідну діяльність людини над справою, в яку

вона не вірить. Така робота булаб марнованням часу. Противно, сильне бажання добитись свого — часом робить чуда і легко обходиться без плянів, ба навіть ясної свідомости про те, що діється навкруги. Бо врешті знання це лише засоби до переведення стихійного, запального бажання. Вони ще не дають рушійної сили для діяльності людини.

От власне викрити сховані прагнення, вилонити із хаотичного змісту сучасної української душі, органічні її змагання надати їм форму, знайти найчутливіщі точки національної психології і способу ділання на них мусить бути завданням чинної, творчої політичної організації нашого часу. Для глибоких відрухів, як осіб так і мас, не треба широкої аргументації ані складних психологічних положень. Противно, відрух тим сильніший, тим істніщий, чим він простіщий, безпосередніщий, чим його складники менш численні але йдуть від серця, промовляють до нього. В історичних переворотах чинять кілька, не багато, ідей-сил, або моторів-почувань. Тому масовий рух обмежується кількома темами але які становлять нерв даної доби, певної групи, чи нації. Клясичним прикладом до сказаного може послужити французька революція, програмою якої було гасло, що складалось з трьох слів: Рівність, Братерство і Воля.

Коли звернутись до нашої сучасної дійсности, то щоби збурити і пірвати маси треба сконцентрувати увагу загалу на таких поняттях як Нація, Розріст України, зрештою Чин. Треба піднести їх на педестал, осяяти ореолом, зробити з них предмет легенди, міт будучини. З такого культу виплинуть і питома етика і певні суспільні відносини і ясно означена політична лінія. Це і єсть те психологічне підложжя, на якому може зрости і широко розгорнутись, набрати розгону, великий народній рух.

Що до зверхніх форм тої організації, яка намагатиметься викликати і керувати рухом, сама переняється ним і потягти за собою других, то вони мусять бути так уложені, щоби могли сконцентрувати віру і волю мас, дати напрям їх розбуяній силі, а рівно дозволити вільну гру і розвиток в самій організації основних тенденцій життя. „Статут“ при сім мало що допоможе, бо годі знайти таку формулу, в яку б можна було убгати вічно мінливий потік подій, якаб замінила живий змісл дійсности, здібність людини орієнтуватись в скрутї, якаб заступила гнучку людську волю. Це може дати організації лише вільний, авторитетний одноособовий провід. Лише він, а не юрба, керована мертвою буквою „Статуту“, може не заблукати в складнім лабіринті подій нашої доби. Звичайно, одноособовий провід зовсім не виключає творчих змагань цілого організованого тіла, ані вільної ініціативи у виконанні, переведенні в життя одного спільного пляну збірними зусиллями маси. Він лише зберігає за собою керування цією ініціативою.

Девий, доцільно уконструований організм мусить перевести внутрі себе поділ праці, а значить узгляднити і встановити певну ієрархію функцій і здібностей, вказати кожному його місце і дати кожному відповідне завдання. Звідси випливає поділ на елементи керуючі і сили виконавчі. Отже знов виникає справа проводу різноступневого. Суворі дисципліна, послух, карність мусить забезпечити точне і неухильне сповнення наміченого пляну. Лише престиж проводу, момент психологічний в умовах громадської установи може підтримати на довший час потрібну дисципліну і слухняність. Почуття обов'язку, свідоме підпорядкування ідеї, саможертва — найбільше можуть зміцнити спасенний вплив особистого престижу проводу, але не його замінити. Тому то плекання авторитету, особливо в нашій занархізованім громадянстві, є конечним. Колиб навіть серед нас не знайшлося людей з потрібним особистим престижем, такий престиж треба було створити і підтримувати всіма засобами. Для того власне обсаду чільних міст в організації треба виняти із компетенції маси і віддати центрові. В той спосіб далосьб піднести їх престиж в очах підвладних і забезпечити більш інтимну спайку між проводом різних ступенів. Порядок безтермінового призначення, а не виборів на якийсь час мусить забезпечити провідним одиницям можливість освоєння з їх функціями, для вироблення в собі належних психологічних прикмет і переведення в життя засад і плянів, які вимагають довшого часу спокійної, упертої праці. В той спосіб удалось би здійснити єдність замірів, тяглість і послідовність змагань, запровадити більше порядку, усунути хитання і хвилювання в внутрішньому житті організації. Тим часом, як приложення Статуту, його довільне тлумачення, або його надто тверді форми, а рівно втягнення загалу в механіку керуючої праці деморалізує і марнує сили.

А між тим однодушність, однастайність організації є головною запорукою її продуктивності. Треба змагати до здійснення повної суцільності, однолітності організованого тіла. Цего можна досягти лише шляхом перетоплення на одних горнах суворої карності всіх елементів, що знайдуться в його лоні. Треба згори засудити і відкинути раз на все ідеї автономії, всякі групи і підгрупи, партикуляризм і сваволію. Громадження одиниць не може мати іншої бази, як місце замешкання. Ані територіяльне походження, ані клясова приналежність, ані обряд не можуть бути узгляднені в чинній всенародній політичній організації. Спільність ідеалу, однапрямноість змагань мусять уневажнити всякі відмінності і розходження. Сама конструкція групи мусить унагляднити і зміцнити факт національної єдності.

Організація мусілаб показати на маленьку шкалю, як має виглядати наша нація — солідарна, спаяна спільним ідеалом. Отже вона не може обійти питання етики і взаємних відносин

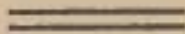
одиниць, що входять в її склад. Ця етика крім того, що мусить збуджувати приватну ініціативу і дати попис для особистих здібностей, має виробити і практикувати певні норми суспільного життя, норми, якіб забезпечували розбудування природних сил і найкраще їх використання. Тенденції руйніцтва і деморалізуючі моменти мусять бути нещадно побороювані і викорінені з найбільшою послідовністю.

Всі члени такої організації, яку ми вважаємо найбільш вказаною в поточну хвилю нашого життя, мали би брати активну участь в плінучих подіях, входити в усі щілини нашої дійсности, маючи за базу сю організацію, лише її директиви вважаючи для себе за обов'язуючі і міродатні. В той спосіб їм удалось би звільнитись з життям і направляти його згідно ідеалу організації і вказівкам Центру. Наука побирана в такій життєвій школі заступила їм найкращі „Статути“ і програми.

На останку хочемо піднести ще оден момент великого психологічного значіння. Найбільш слушні і справедливі ідеї не мають даних на успіх і признання, наколи вони не знайшли шляху до людського серця. Одним з таких шляхів є уява. Через неї людина може скорше усвідомити важність ідеї, як через суху проповідь і аргументацію. Стже спосіб, в який голоситься ідея, має не аби яке значіння. Образність, пересякнення ідеї чуттєвими моментами проторує їй шлях. Тому не треба нехтувати тим декорумом, в яким появиться на люде, має жити і чинити ідея організації, її мета та ідеал.

Коли те все, про віщо щойно була мова, буде узгляднено при заложенні організації, „Статут“ стане безпредметовим, ба навіть може шкідливим. Бож єдине джерело вище відзначених моментів є людська душа і годі їх шукати в мертвій букві кодексів. І можна з певністю сказати, що наколи якась група матиме сильну, плідну, величну ідею, вона може, не марнуючи часу на укладання „Статутів“ й вироблення „програмів“ сміло виступати на люде з одною Вірою в свою місію і твердою волею здійснити її і знайти свій шлях в житті. Хай то викличе скандал в нашім національнім „благороднім сімействі“, але висліди такого виступу будуть не менші, як наслідки діяльности того бельгійського „Товариства без імени, але не без серця“, що єдине на тисячі справді dokonує благодійну місію, а не лише служить для розваги знуджених.

Брюсель. 1 Жовтня 1927 р.

109894.

Думки про майбутнє Європи *)

Європа демократизована. Від Волги до Гібральтару, від гір Шкоції до Золотого Рогу визнано демократичний принцип і відповідно до нього складено конституції країн. Світово-історичний процес дійшов до кінця.

Що це означає? — Народи Європи правлять самі собою через вибраних парламентаріїв. Усі члени нації вільні особи та рівні щодо участі в державному провіді. Кожному дано змогу шукати своє щастя і знайти його. А в той час, коли він працює для свого щастя, він творить і піддержує добробут загалу. Більше того, — вільний громадянин служить також на користь добробуту інших народів і поодиноких вільних членів їх. При цій рівності всіх європейців та однаковості їх засадничих світоглядів ніщо не стоїть на дорозі до зєднання народів у „Злучені Держави Європи“, щоб назавжди положити кінець війні й колотнечі. Так кажуть.

Однак разом із старими державами живе сила історичних спогадів і сил, які викликають національну самосвідомість у переможців і переможених. Тому зрозуміло, що ця самосвідомість найбільш непокоїть настрій після великої війни. Національна ідея покликала до життя велику кількість нових держав. Ця ідея є причиною зменшення старих держав на значні частини. Отже поруч з демократизмом стоїть другий великий політичний принцип. Це є націоналізм.

Націоналізм ширі разом з демократизмом протягом останнього півтора століття. Він найсильніше вплинув на внутрішню і зовнішню історію великих націй як рівнож менших народностей. Він показав себе велетенською силою у світовій війні. Чи можна сподіватися, що він нараз без шуму зникне перед демократією? Наскільки про це не можна навіть думати, показує запальчивість національних настроїв усіх майже народів Європи. Не менше дається спостерігати, що між тим національна ідея росте і на ґрунті Орієнту. Хто того не бачить чи гадає, що це явище може обійти парюю фраз, той тільки доводить, що він не в стані обійняти своїм поглядом життя сучасності.

Най осуджують Мусоліні, як хтять. Нема сумніву, що він теніальним зором охочий міць національної ідеї та нею переміг демократизм і парламентаризм... Консеквентна демократія і послідовно переведений націоналізм взаємно виключають себе. Демократія виходить з одиниці та її добробуту, націоналізм — з народу та його цілей. Перша добачає лишень у господарстві нашу долю, — другий думає перед усім про міцну волю до забезпечення народу на підставі сил, які дала йому природа та історія. Одушевлення, відданість, самопожертвоування характеризують справжній націоналізм, що, як великий загальний рух народу, гостро відрізняється від сектанського уруვნя, — ніби тільки люде тоїж крові — справжні люде. У цьому рухові наново оживають великі постаті нашої історії, старі ідеали пробуджуються, а народня фантазія знаходить в них форми і барви для образів свого майбутнього.

І чим більш від того непокоїться серце та розум народів, тим сильнішим стає їх бажання опанувати своєю істотою світ. Разом з піднесенням власного народу на найвищий ступінь зростає прагнення впли-

*) Обмеженість місця не дозволяє нам вмістити повністю цю незвичайну цікаву статю („Gedanken über die Zukunft Europas“ Von Reinhold Seeberg — „Deutsche Rundschau“, Berlin, August 1926). Подаємо головні уступи та опускаємо ширші докази, які автор приводить в обороні своїх висновків. Ред.

вати і керувати іншими народами. Це — імперіялістична риса, яка появляється майже завжди у більших народів разом із розвитком націоналізму. Досить поглянути лишень на Італію Мусоліні. Не треба всеж при слові „імперіялізм“ думати про войовничі наміри неспокійних духів. Це перш за все той образ успіху власної ретельности, що малює уява народу...

Але поруч з демократизмом і націоналізмом стоїть ще третій чинник політичного життя сучасности. Цей третій принцип, як показує сама назва соціал-демократія, у Західній Європі цілком зв'язаний з демократизмом. У цьому сполученні він виказує себе все більшими домаганнями на користь робітництва, а демократизм утворенням парламентарної більшости допомагає переводити в життя ці домагання чи доводити їх справедливість. Проте такий шлях не зовсім певний, — він задовільний або і зовсім не приводить до мети. Перешкодою тому — багато чинників економічного і державного життя. Нічого розводиться: третій політичний принцип зновні виразно без уступок дійсності заступлений комунізмом російських радянських держав. Підставою служить думка Маркса — ніби зиск з продуктованих дібр належить виключно робітникам. Оскільки ця догма є правом, то з цього виходить, що хто має силу, той мусить здійснити це право. Цим пояснюється дивувідний факт, — зникаюча меншість народу, спираючись на армію, посідає владу в державі. Вона сама видає закони і сама править. До її послуг преса і школа. Всі інші громадяне — лишень поневолені об'єкти правлячої групи. Всі релігійні та інші ідеалістичні думки утискаються...

Дивна картина! Мала кількість провідників незначної меншости необмежено панує над великим народом. Во ім'я демократії мала група робітників і селян стала аристократією, з якої вийшла купка правлячих олігархів. Во ім'я волі й рівности нечислима більшість народу позбавлена всіх політичних прав...

Ми спробували охарактеризувати три великі політичні напрямки, які опановують нашу сучасність і від розвитку та успіху яких залежить наше майбутнє... Тому варто подумати над можливостями, які стоять перед ними.

Найпевнішим здається положення демократизму. Його охороняє панцер самозрозумілости в широких масах. Це однаково відноситься до країн, які посідають його віддавна чи які щойно до нього прийшли. У останніх ще додається сильне відчуття вартости новопривданого добра, почуття відрыву до минулих відносин та більш чи менш певної надії на новий щасливий час...

Демократизм — форма правління дилетантизму. Він орієнтується на домагання добробуту окремих класів чи індивідуумів. Тому правлячий парламентаризм розпадається на низку груп з певними завданнями. Цим групам бракує погляду на ціле... Наслідок того — вузько-егоїстичне й специфічне розуміння політики. Трапляється здібність звертати увагу на великі цілі всього народу та його історичне положення. Замість цього звертається увагу на поодинокі егоїстичні інтереси партій й виборців. Зрозуміло, що в таких стремліннях є щось заразливе. Але чим далі це все поширюється, тим сильнішим стає розчарування багатьох. Не тільки тому, що лишень бажання частини можуть бути сповнені, але також тому, що супроти вузького матеріалізму „політичних інтересів“ цілий час стоїть міцна національна свідомість і захоплення батьківщиною.

Демократизм став самозрозумілим, — це каже багато. Але його невдачі, — дійсні чи тільки ті, що здаються такими, перехідові чи хронічні, — виступають все гостріше. Міцна течія в народі противиться йому з більшою чи меншою пристрасію. Рівночасно для де-кого парламентаризм і демократія стали байдужими. Захоплення ними все більш відпадає. Над цим усім слід подумати...

Переїдм тепер до самого націоналізму. Він сьогодні також світове явище. Навіть жиди, які з легку зрозумілих мотивів були оборон-

цями демократичної рівності людей, не можуть поминути в публічних заявах сильної національної тенденції...

Виявом націоналізму в жадному разі не являється антисемітизм, що подекуди примішався до нього. Це матеріялістична думка, — ніби тільки кров і сімя рішають про істоту людини, — ніби тільки „арій“ може бути порядним і корисним. Зовсім щось інше, коли націоналізм признає кожному народові окремі властивості і нахили, та домагається, щоб народне життя укладалося і провадилася відповідно до цього. Це не каже, що природні данні індивідуумів є все; це лишень ствержує, що духовна окремішність народу, яка витворилася в процесі його історичних переживань відповідно до питомих нахилів, має заховуватися і далі розвиватися. При цьому завжди звичайно виникає питання, як велика історична спадщина народу та наскільки вона опановує його дух...

Цілком виключено, щоб живий народ ловий час байдужко і індеферентно без внутрішньої співучасті дивився на славні постаті і чини своїх пращів, на їх ідеї, як на те, що тільки колись „було - минулося“. У глибині душі народу дуже й дуже багато переховується цієї спадщини минулого. Вона мимоволі впливає на думання і хотіння так, що в „сьогоднішньому“ незломна сила життя відбиває те, що колись було...

Так в і так повинно бути, бо ми живемо в процесі історичного розвитку. Історія — заховання духової енергії шляхом сталого перетворення її. Тому національне думання і хотіння не є химерами неспойійних людей, — це природне думання і природне хотіння. Їх можна притлумити на якийсь час, але вони стало знова вибухають, як довго народ не піддався старечій кволості...

Націоналізм і навіть імперіалізм є скрізь передумовою політичного думання та поступовання...

Серед усіх народів Європи націоналізм вдержиться, піднесеться а може також поширяться і поглибитися. В ньому є щось елементарне і ґрунтовне. Його порівнюючи легко довести до пристрасності. Але, хоч як мало політика може відражувати пристрасність, всеж ця остання стає небезпечною, коли політика бажає чогось досягнути. Тоді вона мусить перетворитися в міцну волю, яка вчить працювати і творити. Для цього ж потрібно, щоб волю направляв і стримував холодний спокійний розсудок. Мусить виробитися і примінюватися міра дійсного і можливого. А тому повинно увійти в тверду звичку — серед усіх відносин працювати так чи інакше активно для досягнення конкретних цілей. Справжній ідеалізм є завжди активізмом. В політиці не все можна робити великі кроки, — треба не погорджувати і малими. Не все дається їти широким військовим шляхом, — треба брати сокиру та через гущавину прокладати бічні доріжки. Чим більша шляхотна пристрасність, — тим ближче до засади „все чи нічого“. Але ця остання в практиці часто приводить до виходу з гри чи в безпросвітний закуток. Тоді заспокоюють себе тим, що „додержано засад“. Це гордо звучить, але всеж буває кориснішим, коли засади принаймні якось зреалізовано. „Додержані засади“, які ніколи не випробовано практично, легко кам'яніють чи стають голими фразами. Поразка в політичній боротьбі може бути кориснішою для справи ніж ухилення від боротьби...

Перед усім треба освідомлювати молодь, що захоплення, яке в неї викликає історія чи література, не сміє виявлятися лишень у піднебесних ідеалах, але що здійснення того захоплення може бути прискорено приложенням його до конкретних проблем політичного і соціального життя. До цього належить міцне персональне самовиховання, пильна праця над зрозумінням тих проблемів, як рівнож повільне вправлення в техніці політичної боротьби. Для національно думуючої молоді це не менш важне, ніж спорт чи військові вправи. Націоналізм мусить бути консеквентно політизований, оскільки він хоче зробити те, для чого в нього є сили...

Чи не слід скорше думати про те, що може прийти час, коли більшовизм зруйнує цілу будову європейської культури, а разом знищить західну демократію і націоналізм, яко політичні принципи. В більшості країн Європи, як також Азії, іде енергійна більшовицька пропаганда, яка не лишається безплідною. Західно — і середньо-європейці, виховані в сліпій вірі в марксизм, відчувають, що демократизований марксизм, який робить спроби захопити Західну Європу, не може безумовно створити обіцяного раю, але що тільки повністю переведений марксизм забезпечує мету, як це підтвержує приклад радянських держав. З огляду на глибоке вкорінення віри в марксизм не приходитьсь дивуватися, що і демократія, і соціал-демократія у багатьох тратять на користь радянської червоної зорі свою привабливість. Те, про що мріяли маси, — диктатура пролетаріату, повний переворот усіх відносин: останні будуть першими, а перші останніми, наколи вони зовсім не щезнуть, — ніби здійснено в Росії...

Хіба не зрозуміло, що широкі народні маси на Заході Європи наряд чи захтять свідомо йти за прикладом СРСР. Також не підлягає жадному сумніву, що це все не може поривати здібних провідників до найбільш небезпечних і безглядних започаткувань... Справжні натури кожних, міри Мусоліні чи Леніна, завжди мають інтуїтивне розуміння річово-можливого, — це є власно тим, що надовго привязує до них маси. Чи при сьогоднішніх відносинах сильні провідники в наших краях сталиби на сторону більшовизму, — це таке саме питання, як те, — чи знайшлиби вони тревале співчуття в народі... Ні наприклад демократії, ні напрямок націоналізму не сприяв би їм. А тому диктатура пролетаріату, яку без сумніву булоб введено, швидко впалаб. Союз демократії з більшовизмом у жадному випадкові немислимий, бо обое по своїй суті стоять у різкому протиставленні один до другого. Компроміс між ними прийв би до безко-нечних терть і напевне закінчивсяб знищенням комунізму...

Можна прийти до питання, — чи негативне відношення до демократизму не спонукалоб націоналізм і комунізм до позитивного зближення... Ця комбінація є політичною неможливістю. Диктатура без одноцільного напрямку протирічить сама собі. А два наприми, які поборюють демократизм, не можуть дійти до того, щоб спільно його відновляти. Комбінація такого роду булаб нічим іншим, як добре підготованою самогубою обох партнерів...

Тут стоять один проти другого два світогляди в найбільш різкому контрасті. Перемога одного знаменує упадок другого, бо і змушене прийняття той чи іншої точки одною з сторін не принеслоб ні справжньої рівноваги, ні можливості співділення. Тому, оскільки націоналізм і комунізм видаються найсильнішими елементами в політичному житті Європи, то це промовляє за важку внутрішню і зовнішню політичну боротьбу в майбутньому. Така прогноза стає тим певнішою, що контраст, про який іде мова, у певній мірі викликаний не лише політичними поглядами чи загальними культурними тенденціями, але полягає ариштю в глибокому релігійному протиставленні...

Оскільки націоналізм послідовно продумується і переводиться, то само собою виникає позитивне відношення до християнської релігії. Ми не потребуємо входити в різниці роду і степені цього відношення, — це відповідає силі національного темпераменту та історичному розвитку народів. Для нас вистарчає те, що — з мотивів узнання ролі християнства в житті народу — націоналізм виступає в непримиримому контрасті до комуністичного світогляду. Не менш значне також і те, що націоналізм по праву розглядає християнство і церкву яко міцні основи своїх стремлінь...

Ідеї демократії панують сьогодні в Європі. Одноцільність Європи спочиває на них. Її форми — одинока можливість політичної діяльності. Їх можна вважати за недоцільні, але уклад та настрої народів переносять їх. Хтілосяб залишити змученим європейським народам той спокій, який

ніби гарантує демократизм. Мелодія „волі і рівності“ затуманює багатом дійсність, — цеж бо стало самозрозумілим. Але мелодію цю заглушує грім штурму і хвилі гнівно б'ються о ніби міцне побережжя та шматок за шматком відривають від його основи. З двох сторін несуться ці хвилі й немилосердно вдаряються об себе. Це тільки збільшує небезпеку твердині. У кожному разі демократам ніби лишається можливість зашаховувати обох противників співпрацею раз з одним, раз з другим, підкреслюючи в міру потреби чи демократичне, чи соціалістичне. Але що можливість не сміємо брати під увагу з огляду на гостроту розходжень. Ось тому не лишається нічого іншого, як те, що обі міцні тенденції боротимуться між собою за рішачий вплив. Ця боротьба засадничо провадитиметься у формах демократії, але дуже швидко прийде до диктатури лівого чи правого напрямку. Переможе той, кому віддадуться нинішні демократи усіх зафарблень. Зрозуміло, що у боротьбі рахуватимуться з демократичними формами, як це робили з одного боку — Мусоліні, з другого — Ленін. Проте ці форми так або інакше заховувалиб у собі зміст і тенденції, які цілком чужі для демократії...

Ми довели, що з обох чинних політичних течій націоналізм має під кожним оглядом більш сприяючі шанси ніж комунізм. Націоналізм бо майже всюди коло праці, — його несе життя народів, він далеко скорше в стані охопити господарчі завдання часу ніж комунізм, він досить близько підходить до соціальних тенденцій сучасності в межах загальної національної культури і може зайнятися долею та потребами пролетаріату. Це ґрунтується не тільки на практичній необхідності, але також на його зацікавленню в одноцілності культурного стремління Нації.

Припустім, що націоналізм справді всюди заганував би. Неминучим наслідком булоб проведення кордонів держав не на основі принципового стану відносин політичної сили, але на основі національного походження і з ним звязаної культурної тенденції населення...

Образ, який ми намалювали, не показує тихого миру, зростаючого добробуту, остаточного примирення народів, „праці, хліба і спокою“. Ми бачили палке змагання принципів духу, що стремлять до опанування сучасності. Це змагання шкідливе вапці потрясення у внутрішньо-політичному життю народів і приведе до ще більших противенств між окремими націями. Ніхто не знає, чи то станеться у формі революцій і війн, чи — гострих духових контрастів і рознузданих партійних пристрастей. Але всі розходження є ознакою життя і тому вони прагнуть до одного. Розум і безглуздя, тверезий погляд і порожній догматизм, добра і зла воля виникають із життєвих потреб, — тому вони мусять всі вливатися в життя. З великих політичних мотивів націоналізм нам показався найсильнішим. Прийдешнє життя витвориться в боротьбі ваїріжних контрастів, ваколи ми добре передбачаємо, під його знаком. Це не значить, що якийсь політичний програм нашої сучасності здійсниться без змін. Історія вибирає в свої епохи все, що має силу життя, — будь це також тільки сила негування. Тому ті епохи безмежні, всебічні та різноманітні, — бож в історії заховані клітини непередбаченого майбутнього.

Нарешті запитаємо: що ми повинні робити в теперішньому положенню? Відповідь: вірити в перемогу правди і доброго та згідно з тим поступати, — кожен у своїй професії відповідно до своїх здібностей. Політика не являється завданням тільки парламентарів і вибраних ними міністрів. Вона мусить займати нас усіх і в думанню, і в хотінню, бо в ній ходить о майбутнє нашого народу та — ще більше — о майбутнє Європи.

Переклав П. К.

В. Покерт.

Два жовтня.

У жовтні 1917 року інтернаціоналісти (т. з. комуністи) силою захопили владу в Петрограді.

У жовтні 1927 року СРСР святкує десяту річницю „пролетарської революції“.

* * *

Міжнародня ситуація. — Цілий світ відвертається від Москви, яко столиці III-го інтернаціоналу.

Внутрішній стан. — Кровю і залізом тримає влада народ.

Економічне положення. — Тяжка криза підточує основи державної будови.

Соціальні відносини. — Зріст безробіття, злидні та жахливі санітарні умови винищують маси працюючих.

Народня освіта і виховання. — „Матеріалістичний світогляд“ отруїв душу цілої генерації, яка перетворюється в кадри „безпризорних“.

Адміністрація. — Сваголя і безвідповідальність правлять країною.

* * *

У жовтні 1922 року націоналісти (т. з. фашисти) силою захопили владу в Римі.

У жовтні 1927 року Італія святкує п'яту річницю „фашистської революції“.

* * *

Міжнародня ситуація. — Цілий світ дивиться на Рим, яко столицю великої держави.

Внутрішній стан. — Національна гордість і ентузіазм народу складають міцні опори влади.

Економічне положення. — Тяжка криза уступила місце небувалій досі міцї державної будови.

Соціальні відносини. — Відсутність безробіття, добробут та добрі санітарні умови підносять маси працюючих.

Народня освіта і виховання. — „Національно-релігійний світогляд“ опанував душу цілої генерації, яка перетворюється в кадри „синів“ і в родині, і в державі.

Адміністрація. — Карність і почуття обов'язку правлять країною.

* * *

Інтернаціоналізм. — Націоналізм.

Проблема націоналізації.

I.

Проблема націоналізації промисловости є дуже поважною економічною проблемою в життю всіх держав і викликає велику полеміку між її сторонниками та противниками.

На наш погляд, особливо конечним є розв'язання цієї проблеми для українців, яким доведеться, може і в скорому часі, стати до господарчої відбудови своєї Батьківщини.

На жаль ствердити мусимо, що у нас менш ніж де-інде цікавляться цією проблемою. Ми все ще живемо в сфері „соціалізації“ або „поворотів до приватної власности“. Ми ніби не добачаємо повного краху комуністично-соціалістичних експериментів, еволюційного усунення приватної власности на підприємства в Західній Європі та „холодної соціалізації“, як назвали націоналізацію німці.

Між тим на Заході націоналізація поступає вперед, хоч і поволі, але певно.

Наступна таблиця показує у відсотках стан націоналізації:

	1913 р.	1925 р.
вугілля	6,9	10,1
кокс	0,4	3,02
брикет	0,05	3,17
калі кам сіль	20,9	40,7
бляха	—	35,14
алюміній	64,1	74,05
електрика	—	16,0
залізн. шини	82,9	92,1

У нас навіть самий термін „націоналізація“ не всі розуміють однаково. Де-хто плутає націоналізацію з соціалізацією комуністів та т. з. „казьонними заводами“ в б. Росії. Тому зостановимося спершу над питанням, що ми розуміємо під націоналізацією.

Націоналізація промисловости, у вузькому значінню цього слова, є удержавленням підприємств з метою ведення їх на рахунок і ризико держави.

У ширшому розумінню, — націоналізація є опануванням промисловости державою шляхом організації державного впливу на неї та контролі її.

У цьому останньому значінню і будемо ми в дальшому послуговуватись терміном „націоналізація“.

Розв'язуючи проблему націоналізації, ми мусимо до неї підійти з боків політичного, економічного і соціального.

Що до першого, то всі умови на землях України складаються на користь націоналізації. Вся майже індустрія, за виключенням хатньої („кустарної“), знаходилася на Наддніпрянській Україні та досі перебуває в руках не тільки чужинців, але чужинців-ворогів Української Державної Незалежности або жидів, які саме тепер показують своє справжнє обличчя (процес Шварцбарга у Парижі).

Хвиля революції знесла приватну власність на теренах б. Росії, але залишила керування удержавленою промисловістю в руках анти-українського елемента. Стан промисловості на Західній Україні — далі без змін, коли не вважати на збільшення впливу польсько-жидівського капіталу замість німецького. Після звільнення всіх українських земель від окупантів ми знайдемо порожнє місце, а перед українською національною владою понстануть питання: чи стреміти до повернення промислових підприємств приватним власникам, наскільки вони десь не зникли, чи запросити „варягів“—представників західньо-європейського або американського капіталу, чи, нарешті, перевести націоналізацію?

Для кожного свідомого націоналіста зрозуміло, що повернення підприємств приватним власникам, — представникам ворожих нам народів, — елементові анти-національному і анти-державному, — не тільки не корисне, але також небезпечне і немислиме саме тепер, коли війни стали змаганням техніки, коли промисловий стан країни тісно зв'язаний з її боєздатністю.

Аналогічні міркування промовляють проти передання безконтрольного керування національною індустрією „варягам“ капіталу. Для них імперативними будуть тільки моменти зиску і визиску. Політичні та господарчі інтереси країни їм байдужі...

Так само стоїть справа і з боку економічного. Україна була і ще досі в об'єкті визиску для лаюючих окупантів, — колонією, яка постачає сировину та споживає вироби метропольної індустрії. Окупаційно-метропольна влада навмисне гальмувала і гальмує розвиток української національної промисловості в інтересах своєї економічної політики (Дніпрельстан!). Приватні власники, — підвручники метрополій, — безумовно переводять виключно колоніальну політику.

Рівномірний і закордонний капітал ніколи не візьметься за відбудову і ведення тих галузей промисловості, які, хоч і мають велике значіння для Нації, але дають зиски „вище пересічного“...

Лише втручання і вплив власної держави, лише перебрання державною організацією й керування національною промисловістю дають повні гарантії, що індустрія країни буде цілком гармоніювати з її економічними і політичними інтересами, що буде продукуватися те, чого країна потребує для свого власного вжитку та експортом чого вона зможе забезпечити свій торговельний білянс.

Лише націоналізована промисловість дасть гарантії політично-економічної незалежності України і буде базою її військової могутності.

За браком місця ми не будемо тут зупинятися на тих вигодах, які матиме держава після націоналізації індустрії. Наведемо лише ті яскраві факти, що знаходимо в історії націоналізованої промисловості Англії під час світової війни. А саме, після удержавлення фабрик амуніції постачання значно прискорилося і рівночасно ціни значно впали. Досить поглянути на цю таблицю цін:

18-фунтові набой	з 22,5 шіл.	до 12 шіл.
гармата Люїса	з 165 фунт. стер.	до 35 фунт. стер.
кулемет Вікерса	з 112 фунт. стер.	до 80 фунт. стер.
рушниця	з 4 фунт. 1 шіл.	до 3 фунт. 8 шіл.

Загальне заощадження лише в тих галузях продукції досягло 440 мільонів фунтів стерлінгів.

Все це досить підкреслює економічне значіння, яке має для держави націоналізація промисловості. Вона заощаджує засоби, які можна вжити на інші потреби. А скільки буде тих потреб у нашій ограбованій і зруйнованій війнами та революціями Україні!

Нарешті підходимо до третього моменту, — соціального, — тоб то до положення робітництва в націоналізованій промисловості.

Ми, націоналісти, дивимося на робітництво, як на невідому частину Нації. Робітництво має свої обов'язки перед державою, але разом з тим посідає усі права громадянина. Ми не можемо і не сміємо допустити пригноблення робітника, визиску його в користь інших клас, а особливо в користь чужо-національного елемента.

Ніхто не може заперечити, що стан робітництва в акційних товариствах кращий ніж в індивідуально-приватних підприємствах, а в державних ліпший ніж у акційних...

— „Націоналізація, — казав в парламенті 20.X.15, англійський міністр постачання — звела до мінімуму наші утруднення з робітниками... Тут ми не мали звичайних конфліктів між працею і капіталом“...

Націоналізація, на наш погляд, коли не цілком усуне, то в усякому разі значно ослабить соціальне напруження в межах сучасного капіталістичного устрою і вступить визиск працюючих мас продуктивною роботою на користь своєї національної Держави.

II.

Переїдм тепер до розгляду тих уваг, які роблять противники націоналізації, і зформуємо наші думки що до форм переведення удержавлення промисловості на Україні.

Одним з головних аргументів ворогів націоналізації є вказівка на млявість, бюрократизм, дороге керування, відсутність ініціативи і т. з. „казьонщина“, які характеризують усі державні підприємства на терені б. Росії та в Західній Європі.

Цей закид абсолютно безпідставний. Теж саме бачимо ми не тільки в націоналізованих підприємствах, але також в усіх інших до часу, поки наука не дала і не було переведено в життя методів технічної та організаційної раціоналізації. Поруч з добре працюючими державними підприємствами ми бачимо і доси силу приватних або кооперативних закладів, організація яких дуже далека від примітивних вимог. Врешті: значніша частина промисловості переходить тепер до форм акційних товариств, системи великанських трестів і комбінатів, де ініціатива приватного індивідуального підприємця виказується в незначній мірі, де самий апарат настільки кольосальний, що жадна геніальна особа не в стані ним керувати, де фактичне керування зовсім не лежить в руках акціонерів, а провадиться фахівцями-директорами.

Чи в стані хтось вказати, який вплив може мати приватна або державна власність на американський комбінат Стьюмана-Бекера-Моргана, що тримає в руках 34 банкі, 10 асекураційних товариств, 32 транспортних спілки, 24 промислових і торговельних акційних компаній, — разом 112 великих підприємств з 341 директорськими посадами і з власним капіталом у висоті 22 мільярдів доларів? Та ж цей комбінат і подібні йому уявляють з себе цілу індустрію якоїсь малої держави.

Ми знаємо, як легко переходять акції з рук до рук, як швидко міняються власники акційних підприємств і як мало впливає на організацію продукції той, хто має в руках пакет акцій. Він зовсім не виказує своєї особистої ініціативи, поліщаючи все найкращим директорам.

Відомий знавець і реорганізатор промислових підприємств, американський інженер Кент каже: „значна частина підприємців ухиляється від самокритики... посідає лише слабе знання самої справи та її дуже важко схилити до необхідних змін аж до того часу, поки ще одержуються пересічні дивіденди“.

З огляду на зазначене, всі налади, всі побоювання бюрократизму не мають під собою жадного ґрунту, — з ними може рахуватися лише той, хто не хоче бачити правдивого стану річей.

Більш поважними є ті критики, які вказують на неможливість і некорисність націоналізації всіх без винятків галузей промисловости.

На наш погляд, націоналізація виробництва жіночих капелюхів є нісенитницею. Можна і треба націоналізувати лише ті ділянки продукції, які необхідні для добробуту Нації та Держави.

Саме життя полегшило розв'язання справи націоналізації. Стандартизація і типізація продукції позбавили удержавлені підприємства небезпеки конкуренції та ризикоманітності виробів. Перехід головних галузей промисловости до акційних форм, організація могутніх трестів і міжнародних картелів та комбінатів, — все це зменшує труднощі націоналізації й рівночасно показує той шлях, яким вона мусить йти.

Ми свідомі тих труднощів, які зустрінуть нас під час відбудови і реорганізації нашої індустрії. Нам бракуватиме капіталу та в той же час необхідно буде організовувати ті виробництва, які потрібні для політично-економічної незалежності нашої Батьківщини.

Проте, коли ми переведемо націоналізацію нашої промисловости шляхом творення акційних товариств і трестів, то держава матиме змогу контролювати її та керувати нею, тримаючи в своїх руках відповідні пакети акцій і допускаючи участь у нашій індустрії чужого капіталу, як внутрішньо-крайового, так і закордонного.

Така система націоналізації поруч з широким розвитком продукційної кооперації дадуть Українській Державі можливість відбудови і організації нашої національної промисловости без тих шкідливих наслідків, які повстали б у випадкові „покликання варягів“, — випадкові передання індустрії в експлуатацію чужинецькому капіталові.

Д. Д. (Прага).

До завдань Українського Націоналізму.

У цій короткій замітці маю на меті торкнутися певного питання: чи Український націоналізм повинен обмежитись лише на виховавчій ролі, тобто плеканні національної свідомости, любови до рідного краю т. и., чи мусить виступити, як окремий політичний чинник, в житті Українського Народу? Питання ніби двох відповідей не припускає, але в дійсності бачимо багато українців, які звать себе націоналістами та тримаються ще й сьогодні тої думки, що націоналізм має обмежитись на самій культурно-виховавчій роботі.

За браком місця не буду розглядати що таке націоналізм, не буду наводити потрібної літератури, лише зазначу, що метою націоналізму усіх відтінків є: 1) добробут, 2) всебічний розвій та 3) слава свого народу (народ-Нація). В залежності від обставин, в яких цей останній знаходиться, домінує якесь одно з зазначених завдань. Як що нація поневолена і перебуває в стані матеріального та культурного занепаду — націоналізм на початку переслідуює тільки перші два завдання. Коли-ж це

останнє більш-менш здобуто, переважає третє. В кожному разі націоналізм є окрема ідеологічно-політична течія, яка служить своїй нації, стоїть на охороні її інтересів. Тому і націоналізм мусить мати організацію своїх поборників, як всяка інша течія, що ставить собі якусь життєву мету. Звати себе націоналістом і не належати до організації націоналістів — анахронізм! Це однаково, що звати себе вояком і не брати до рук зброї.

Українська Нація перебуває в стані боротьби за політичну, культурну, економічну, взагалі за повну незалежність, яко передумову дальшого свого розвитку та добробуту. З цього випливають і специфічні завдання Українського Націоналізму, бути одним із чинників (на мою думку головним) в цій боротьбі.

Українським націоналістом є той, хто рішив посвятити себе служенню Нації та її ідеалам, і то не словами, а чином. В програмах груп та організацій Укр. Націоналістів яко мета стоїть: 1) Самостійна Соборна Українська Держава та 2) добробут Українського Народу. На першому місці стоїть політична мета. І це цілком природньо.

Все решта має поки одійти на другий плян. Перш мусить бути звільнена Українська Земля від усіх окупантів. Це найголовніше завдання. Передчасно сваритись за розрішення соціальних та інших питань і дробити силу Нації, бо ворогів багато і то спільних — а це вимагає нашого найвищого напруження та залізної організації.

От-же тому, хто дбає про визволення свого народу, доводиться працювати в напрямі творення сили (розбуджування національної свідомости) та організації її так, аби вона як найкраще і найкорисніше була зужита, а потім ведення, керування самою боротьбою. Завдання ускладнюється тим, що треба вступати в боротьбу, маючи неготові сили, та разом творити й організовувати їх; ще більше: боротьбу доводиться вести постійно з дня поневолення, бо ворог безупинно натискає, — треба боронитись, щоби лише у відповідний момент перейти до наступу.

Погляньмо-ж на сучасний момент боротьби нашого народу, в якому стані є його сила та організація її, яку позицію займає він на полі бою та який його провід. Це нам покаже, що треба робити.

Почнемо з сили. В цій ділянці попередня праця наших будителів, визвольна боротьба та досвід за час революції аж до сьогоднішнього дня не пропали дурно. Можемо з радістю ствердити, що Український Народ під цю хвилю горить ненавистю до ворогів, прагне власної держави і виявляє активність, не дивлячись на страшний терор. Треба лише дбати про розвиток активності, винищити з корнем дух фаталістичного квієтизму

— „якось то буде“. Це в теперішню добу є найголовнішою болячкою, на яку хоріє навіть значна частина української інтелігенції, ухиляючись од політично-суспільної праці.

Далеко в гіршому стані організація сили. Окупанти не тільки нищать усякі зародки організованого життя, але своїм утиском не дають можливости навіть виховати ширші маси до розуміння ваги організації. Майже всі активні елементи пішли в підпілля, а тому діяльність їх значно утруднена. Саме ж головне — нема єдності проводу ані навіть звязку та порозуміння. Кожна організація веде працю на власну руку. Та не тільки в краю, — також і на еміграції, де нема жадних перешкод до порозуміння, до координування.

Позиція, яку займає український народ на полі бою з ворогами, є переважно офензивна, бо лише в менших частинах України, одірваних від головного тіла, вона є оборонною. Але вороги сильні і за кожний крок вперед приходиться вести впертий бій.

Що торкається проводу, то тут справа стоїть чи не найгірше. Ріжні „Державні центри“ з їх орієнтаціями підтвержують це. Спроба минулого року досягти між політичними партіями та організаціями порозуміння з метою утворення єдиного проводу виказала, як далекі вони від цієї думки. Розгардіяш панує далі.

Таким чином бачимо, що творення сили іде само собою. Цьому допомагають наші вороги.

Найбільшій ж уваги та праці вимагає тепер організація сили та одного авторитетного, кваліфікованого проводу. На ці два моменти мусить бути звернена особлива увага та зужита вся праця Українського Націоналізму.

Не будемо широко зупинятись над формою та способами організації, лише вкажемо на головну засаду.

Організація мусить бути так побудована, щоби могла як найкраще, з найменшими труднощами досягти головну мету — політичну незалежність Нації. Тому це має бути політична організація, здібна в сучасних обставинах вести і розвивати боротьбу та у відповідний момент нанести рішачий удар ворогові. Це в той принцип, на якому має бути побудована організація сили.

Організацію проводять звичайно політичні партії. Це моглоб бути і у нас, колиб партії утворили один провід.

На жаль, через поглиблення у своїх програмах соціального моменту сучасні українські партії та дійшли до антагонізму. Вони не одважуються пересунути соціальний момент до певного часу на другий плян, щоб спільними силами здобути політичну самостійність Нації. Мимоволі питання, чи не головну роллю тут грають персональні інтереси та дрібна амбіція ватажків

чи претендентів на ватажків різних „державних центрів“. Ось чому організація шляхом партійним ділить національні сили та порушує єдність проводу. Навіть під час збройної боротьби наші партії не були солідарними між собою!

Який-же вихід з цього стану? — Утворити силу, яка змусила б ці партії підпорядкуватись спільному авторитетному проводові на час, поки цього вимагають інтереси Нації!

Досить безнадійних спроб, як було минулого року. Удалося звести за один стіл представників кількох політичних груп, але після нарад, протягом кількох місяців, виявилось, що ніяк не можна помирити ці екстремі. Не можна знайти порозуміння навіть між партіями, які стоять на республікансько-демократичній основі, бо... (отаманія!) не хтять стати поруч, кожна хоче зайняти верх, не зважаючи на жадні обставини. Вже навіть зліпили були з трудом спільну політичну плятформу, та не було доброї воли, почали один другого поборювати в пресі. „Розсварились і розійшлись“. Де які-ж партії на пропозицію прийняти участь в нарадах, одповіли відмовно та майже наказом підпорядкувались їх „державному центрові.“ Другі мотивували своє ухилення так важною причиною, що в нарадах приймає участь така особа, як N, якому, звичайно, не поставили жадного річевого закиду, а під кінець з'явили, що вважають справу „несерйозною“. Так скінчилася ця N-на спроба звести їх до громади. На нашу думку всі групи та організації українських націоналістів, як рівнож і неорганізовані націоналісти та особи, що інтереси Нації ставлять вище класових чи персональних, мусять зіллятися в одну політичну організацію і примусити решту політичних партій підпорядкуватись спільному проводові політичному, як це було у інших народів.

За успіх промовляє життєвий досвід. Партії так слабкі ідсологічно і чисельно, що досить появитись сильній та морально здоровій організації, як вони без примусу поплентаються за нею, боючись бути зігнорованими.

Необхідність провадити політичну роботу та виховувати дійсних політичних та громадських працівників (а не партійних!) вимагає аби націоналізм виступив чинно, як окрема політична організація.

За творення нової політичної організації каже також і майбутнє. Треба дати вихід свіжій думці, бо в дотеперішних партіях панує стареча рутиня. Там пережовуються чужі, старі, як світ думки, від яких давно вже одмовилисьби і самі автори. Там панують різні містичні слова — „монархізм“, „демократизм“, „соціалізм“...

Треба пробудити живу критичну дутку, яка веде до творчости, а не гнітити її ріжними мітами. Старий досвід мусить бути базою лише для дальшого шукання та розвитку, а не вічним недоторканим законом.

М. Грива.

Відповідь.

Назарукам та Сосюрам.

„Ви не маєте жадного Бога!
„Ви не вірите в труп Ілліча!
„І немає нічого святого
„В ваших хижих, крижаних очах!

„Ви плачете думку Мазепи,
„Зневажаєте мури Кремля, —
„Вас скарар ображене небо!
„Вас сирая чекає земля!“

Оттак набрид і досі ще дурять, —
Хочуть анов повернути в раба, —
Большевицький підпасок Сосюра
Та бундючний гетьманський чабан.

Та не треба нам вашого „бога“
І на прощу у Кремль — не пора
Нас не вабить бита дорога
Співробітників ката Петра.

Наша віра — тверда наче камінь,
І вогнем наше серце пече,
І ніколи наш Бога нас не зкламить,
Бо він в жилах наших тече...

І ніколи нас Бог не покине,
Він накинє свій праведний суд,
Чи віддять „на закланіє“ сина,
Чи спровадити Юду на сук.

Огляд журналів.

„Літературно-Науковий Вісник“ (1927, кн. IX) уміщує статтю Д. Донцова п. н. „Патріотизм і Націоналізм“. З огляду на велику актуальність цієї теми й на надзвичайну влучність міркувань автора статті ми вміщуємо короткий переказ її, по можливості близько тримаючись текста Д. Донцова.

Поволі дискредитувалися у нас старі чужі пісні, натомість повставали інші: недавні, а такі нові, в нас — думки націоналізму. Та хутко ці думки стрінулися з сильною реакцією космополітично настроєного українства.

З ріжних таборів ішла ця реакція — з табору укр. монархістів, соціалістів зза Збруча, й старого галицького угодовства (тепер „консервативних“ церковників). Не націоналізм, а патріотизм врятує нас, заявляють усі ці течії. Того нового „патріотизму“ вчили вони нас, а за зброю витягали одні пожовклі шпартали з Драгоманова й Костомарова, другі — обеззубленого Маркса в спеціальному виданні для „історичних націй, а треті — навіть св. Письмо. Шляхи їх були ріжні, але не ціли. Спільною була в них інтернаціональність їх доктрини, спільним і ворог (укр. націоналізм): всі бо вони своєю особливою увагою звертають на молодь: у „Поступі“ (укр. католицький хліборобський журнал) друкуються листи (Ліпінського) до молоді, Коряки торощать націоналізм у червоних „університетах“, молодь хоче організувати й „Зоря“.

Націоналізм, ось ворог! — для большевиків, для правої еміграції, для „автохтонної“ „Зорі“ і для ретроградного „Поступу“. Що ж вони закидають націоналістичній доктрині, що їй протиставляють?

Націоналізм, кажуть вони, не мав в собі нічого будуючого. Саму нагацію. Нація українська повстане лиш тоді, коли всі місцеві (очевидно рос. „містніє“) піддужувачі національної ненависти будуть посажені у клітку, проголосувє Ліпінській у своїй славетній передмові до „Листів до братів хліб“. „Зоря“ так само скаржиться, що націоналісти стремлять до

бунту проти „москвофільських“ чи „полонофільських“ панів, що заселяють спільну з нами територію і з якими треба б шукати порозуміння і „спільної мови“... Правдивий націоналізм повинен бути опертий на любови до своїх земляків, а не на ненависти до них за те, що вони не українські націоналісти, головна ж прикмета правдивої національної думки є любов до землі, до батьківщини — патріотизм, що протиставить себе... націоналізмові“ („Поступ“, 1927, ч. 3—4).

Коли звернемо увагу на большевиків, то як це не дивно на перший погляд, знайдемо у них той самий „патріотизм“. Без жартів, большевицькі противники націоналізму теж патріоти. Вони теж висувують свій, советський патріотизм — проти „анархічного“ українського націоналізму: Бухарін вчить, що для пролетарських республік оборона рідного краю є їх першим обов'язком, Бухарін кличе до оборони советської *patria*. Большевики дуже люблять протиставити свій червоний „патріотизм“, з його „мирною“ відбудовою „рідного“ краю, націоналізмові, що прагне знани („інтервенції“) й руїни. Тут — „творчий“ большевизм, що працює для „рідної“ совет. України (патріотизм), там націоналізм „чадний патос крови і меча“, „розтлінна ненавистю психика“, „брутальна своєю класовою ненавистю“ (її ж большевики, так не люблять!), чужа всякій „любови до добра й правди“ („Тези ЦККПСУ про українізацію). Чим це не „Поступ“ з архикатолицькою „Зорею“?

Та цього ще мало. Всі „патріоти“ — ліві й праві — проти нац. ворожнечі на Україні. Вони — „за виявлення всіх творчих сил укр. народу“, але „не шляхом протиставлення укр. культури культурам інших народів“ (читай: московській), не шляхом „боротьби двох культур“. Вони навіть за самостійну Україну, лише „шляхом братнього співробітництва трудящих мас усіх національностей“, а ніяк не шляхом боротьби тої „трудящої маси“, що під возом — проти тої, що на возі.

Спільна мета всіх угруповань, що воюють з „апокаліптичним коном“ націоналізму випливає з того, що і „консерватисти“ й „Поступ“ і большевики є інтернаціоналісти. Всі вони визнають над нацією якусь інтернаціональну доктрину і Україну цій інт. доктрині в жертву приносять. Для одних цєю надідеєю є „християнство“ через вузькі шкла галицько-володимирського Пемонту, для других це „європейський Схід“ „триєдина Русь“, якої Україна є тільки частиною (як учили Іловайський, Липінський *оте*). Для третіх це III інтернаціонал.

Всі вони починають хитро з „красности“: всі мешканці України є Українці, брати („хлібороби“ або ж „трудящі“), що повинні між собою не різатися, а кохатися. Для правих з цього наказ: будуючи власну державу, треба йти рука в руку з місцевими Москалями (агл. Поляками) бо якраз вони й складають „більшість“ активних державотворчих сил місцевого українського громадянства“ („Хл. Укр.“ V, 367). Для „Зорі“ теж всі „земляки“ повинні йти разом. Те саме крутіство з своїми „трудящими“ розводять і большевики: для них „місцеві“ (як влучно зауважує Липінський) українські сили теж нічого не зробить без московських варягів. Змосковщене дворянство (права), змосковщені трудящі (КПБУ) у большевиків — ось лише хто збудує Україну.

Боротися з ульстерцями-малоросами, патріотами далекої метрополії — се злочин, як на думку большевиків, так і хліборобів. „Малороси“ — єдино творчий елемент. Націоналістів Липінський радить „посадити в клітку“, Сосюра — „поставити під стінку“.

Отже наші „патріоти“ розуміють згоду на основі уступок чужій державній ідеї, а не на основі української держави. Большевики почали від спільности інтересів всіх „трудящих“ на Україні а скінчили канонам, що матушка—Росія або ж СССР є *patria* усіх оцих „трудящих“. Москва пуп революції, хто за гасло „геть від Москви“, той зрадник і з ним розмови не довгі. При чому ж тут український (хочби й пролетарський)

патріотизм, чому солідарність всіх „трудящих“ України вимагає від них до нестями боронити московський централізм революції. Того ж самого вимагає й наш консервативний „патріотизм“. Спершу — союз з „державо-творчими елементами українського (vulgo „м'єстнаво) громадянства“, а згодом союз трьох Русій („под царя то под восто-о-очнаво). Бо як цього союзу не схочете, а незалежну зовсім державу забагнеться вам творити, то всі оці „державно-творчі“ підуть з Московщиною проти вас. Отже знову маємо Московську визницю. Отож „співпраця“ державотворчих й „солідарність“ пролетаріята приводять до тих самих навверх несподіваних висновків. Звідки ж вони?

Недавно ще Сосюра величався, що „нам росіяне помогли прогнать Петлюру з України“. Ось тут і ховається таємниця „солідарности пролетаріята“. Не з місцевим російським пролетаріатом солідаризуються, а з Московським, метропольним. Метрополія в них се не „м'єк нашим“, се „столи і утвержденіє“ їх ідеалу, се перш за все держава, батіг, який жбурне навколішки український націоналізм, над яким Сосюрам самим на Україні ніколи не запанувати. Так само й хлібороби, безсилі самі по собі, кличуть поміч „Евр. Сходу“ (Москви), яка єдина урятує їх від „брудної лапи облесливої й розлагаючої західної демократії“ („Хл. Укр.“ VII-VIII, 185), як Сосюру від Петлюри. І тих і других на Україні безсила жменька нічого без московського пистука не варта. Тому в їх програмі чинна підтримка Москви проти укр. націоналізму („Союз советських республік“ альбо „Союз трудових монархій“), влада ж на Україні місцевим лояльним Скришникам чи ген. Залеським.

Україна для тих і других лише провінція Москви, евр. Сходу, ССРСР. Не лише Коряки проти Європи, але й Ліпінський уважає, що, коли європейська культура „затріщить під ударами соціальної революції — не нам битися й жалувати за нею“ („Хл. У.“, I, 98).

Сторонники „світової пожежі“ — на Заході, наші „патріоти“ рішуче проти таких „некультурних“ метод супроти улюбленої метрополії. Спосіб, яким усі нації вибивались на самостійний шлях, спосіб активного усунення перешкод, що на цім шляху лежали — для наших „патріотів“ цілком недопустимий. „Як чинник, призначений на ослаблення Русі“ (цебто Росії — як додаток Україна й Б. Русь) — Україна є ніщо і такої ролі не повинна підійматися. „Нам“ треба не ослаблювати, а скріплювати московську „Русь“ („Хл. У.“ VII-VIII, 185), Україна, як незалежна нація, або згине, або — піде не проти, а в братерськм союзі з Москвою. Італійці, Сербі, Чехи й Мадяри воювали проти Австрії? Ірляндці проти Англії? Поляки проти Росії, Балканські Славяне проти Туреччини? Можливо, але наших істориків все це не торкається. „Війна проти Москви розбиває українське громадянство на дві, взаємно себе поборюючі частини“, — отже приводить тільки до анархії. Ліпше виректись всякого сепаратизму, а тоді Росія дасть нам все... Давні українофільські „mrzonki“...

В Галичині таким державотворчим елементом є Поляки. „Коли їх викурюють — вони будуть і мусять боронитись. Доки „Українці“ будуть із них підпалами робити „Поляків“, доти вони з таким самим успіхом робитимуть з „Українців“ „Львових“ („Поступ“, 1927, ст. 141).

В правім таборі йде „ушляхотнювання сердець молоді“. Підносяться на належну височінь народні традиції, але не традиції мазетинства, а ненадихані духом ненависти традиції Тартовіцької конфедерації, Кисіля, вірних слуг царату. „Зоря“ доводить, що час скінчити з культом Шевченка, що непотрібно роздухує полум'я гніву національного, який всіма способами гасять „патріоти“ порозуміння праві й ліві.

Вони пропагують поворот до тих часів, коли в роадвоєній душі українця жило два патріотизми — один „красивий“, другий — „ширший“, „общеросійський“, *ogólnopolski*, до часів, коли ще не стрічались сміхом Ліпінські твердження, ніби „народ український знаходиться в такому самім на-

ціональним відношенню до народу московського як Баварці до Прусаків“, а не як „Чехи до Німців, Поляки до Росіян“ („Хл. У.“, V, 331).

Се поворот до правдивого патріотизму, кажуть вони, територіяльно-політичного, а не культурно-віроісповідного... Байки! У патріота стоїть на першій місці *patria*, а в них — абстрактна інтернаціональна ідея, „европ. Схід“, Комінтерн. Вони є українські патріоти, кажуть вони, і ставлять на індекс заборонених книг твори Стороженика і Мордовця, і протестують проти культу Шевченка, а вводять натомість культ Леніна або „байструків Бкатерини“. Вони нібито ушляхотнюють душу молоді, а впроважують ніде нечуваній базарний тон в полеміку, і вчать, що „лад“ суспільний стоїть над честю нації, спокій теперішнього покоління над ідеалом, вигода над вічним зусиллям. Ні, се не є патріотизм, се є старий наш провінціалізм, підмальований модними „державницькими“ фразами.

Наші зоряні „патріоти“ (з „Нової Зорі“) пишуть: не дай Боже, як-хось революційних заверюх у Росії або війни з нею, бо це принесе „пекло, голод і нужду“... І за ціну національного визволення вони не підуть на ці муки. Такий їх католицизм. Але католицизм не перешкоджає кард. Мерсе писати: „Війна для війни є злочин... Але прагнути миру для миру, мира за всяку ціну, се значить прийняти однаково байдужно право і безправство, правду й брехню; се була б боязкість і безбожність“. Наші доморослі інтернаціоналісти, до якої б ширшої ідеї не прийшли — зближення народів, католицької — завше засвоюють ту її сторону, яка сприяє їх любови до спокою, яка ростить пасивність, інерцію і улеглість...

Скрізь у світі, в муках, іде народження нових ідеалів, здорові нації випльовують отрую, зажиту в минулім віці, на нових основах іде виховання нового покоління. Всюди іде ліквідація духового „всесвітництва“, тільки нас воно чіпляється, як репях кожуха! Скрізь в Європі іде реакція проти російського духа, проти цієї культури, що не знає зрозуміння ні до людської гідності, ні до почуття прав і обов'язку; культури, якої ідеалом соціальним є касарня і кнут, яку характеризує повний обрак духової рівноваги і витревалості, безмежна сентиментальність в чутті і безграничне варварство в чині... Лише ми мусимо репетувати про „братній по духу, крові і культурі (?!) нарід російський“ („Хл. У.“, V-V, 69). Лиш ми п'ятуємо імям шовінізму все, що — ведене здоровим інстинктом і традиціями нашого минулого — прагне увільнитися від згубного впливу цієї культури.

Не „українські анархісти“, а такі відомі консерватисти, як редактори „*Narodni Listy*“ писали: „Автохтон — се не той, хто вродився в країні, але той, хто хоче узнати її географічну єдність, не підпорядковану иншим, не дати заволодіти нею чужим“ (N. L., 1927, 5.VI). Поки він того не узнає, він є — колоніст, хоч би й не знати як він любив „свою землю“. Тому орган Крамаржа не хоче визнати за автохтонів тих чеських Німців, які політично тяжать не до Праги, а до Берліну. Наші ж консерватисти, в тій рахубі й пролетарські, запопадливо віддають політичне першество лише гравітуючим до Москви чи Варшави елементам населення України. Важне не те, хто де родився (прикмета пасивна) лише чи він хоче (активна) здійснити категоричний імператив країни, що прагне жити сама для себе.

Націоналізм се є власна політична ідея, не „союзна“ чи „федеративна“; це зєднання для своєї ідеї всіх мешканців України, але не шляхом підтягування Українців до Малоросів, лише навпаки; це традиціоналізм, лише не „малоросійський“ і не „руський“, а український, це любов до рідної землі, але як самостійного політичного осередку без яких-будь инших над собою; це — консерватизм, оскільки він поборює всякий „інтернаціоналізм“; це — дисциплінована держава, все одно, яка в ній форма правління панує; ця пошана до церкви, до якої ми маємо скромне побажання, щоб вона ставила вічне над тимчасовим, ідеал над вигодою і

„ладом“, це — привернення рівноваги між нашою захитаною національною думкою та інстинктом мас.

Можете називати це ширенням ненависти і зоологічним шовінізмом; але лише він дає силу націям, що мислять про майбутнє, не про вчорашнє чи нинішнє. Не сей „шовінізм“ вбиває наріз „мечем роздору“, як кажете ви, а розпуста думки; не те страшне, що він робить наріз звірьми, а те, що ви робите його нівцями. Всі знаки на небі вказують, що цей націоналізм росте, скріпленний подіями останніх років, які — замість зробити з них традицію, — очернюєте ви... Ми ще не можемо дихати вільним повітрям цього майбутнього, але можемо бодай чути його; як недалеко від моря, ще не бачучи того, можемо ловити його свіжий, солоний запах.

М. Омелянович-Павленко (старший).

Заміти до статті сотн. Р. Ярого.

Від Редакції. *Надаючи велику вагу українській військовій справі редакція „Д. Н.“ дає на своїх сторінках місце фаховим зауваженням шан. автора.*

На мою статтю в „Національній Думці“ (ч. 5, за 1927 р.) відповів у тому ж органі сотн. Р. Ярий (ч. VII-VIII). Він вирішує порушене мною питання в умовах нашої сучасності. Особливо цінним є, що автор не обмежується принциповою стороною, а дає певні практичні вказівки. Цього вистарчає для започаткування дискусії.

Автор має рацію, коли зазначає, що „волю для нації виборюється не лише політичною акцією, але передовсім зорганізованою фізичною силою, т. зв. успіхом війська“. Пригадаймо слова Наполеона: „один успіх — краще тисячі адвокатських промов“. У цьому захована глибока правда життя.

Від серця вітаю сотника, що свідомий істини: нема — „не можу“, є — „не хочу“.

Я переконаний, що нас ніхто ніколи не бив, — ми самі себе побиляли розділом на різні політичні і неполітичні угруповання. Зауважую, що це переконання викликано потребою дивитися на річі так, як вони є, а не так, як нам хочеться. Дуже часто приводили нас до мілітарної поразки мильні діагнози у внутрішньо-політичній праці (завдання не відповідали фактичним засобам). У внутрішньому життю ще можна керуватися засадою: „правда є сила“, але для розв'язання проблем зовнішньополітичних нема іншої формули, як: „сила є правда“. Розрубувати „гордієві вузли“ і „вузлики“ на міжнародньому форумі прийдеться силі, — чи то у формі тасмних боївок (Ірландія), — чи модерно зорганізованого і вишколеного регулярного війська.

Одні з нас після належної аналізи, другі просто інтуїтивно (разом переважаючи більшість) відчують, що, коли українська справа набере реальні форми, нам, військовим прийдеться теж дати звіт, чи не був для нас час еміграції „часом пропащим“.

Чи маємо право казати, що умови були несприятливі? — Ні! Це підтвержує практичний програм накреслений п. Ярим.

Дозволю тепер собі висловити де-які гадки, — прилучити до загальної справи кілька моїх думок.

Автор поділяє всіх потрібуючих вишколу на три групи. Я хочу торкнутися саме другої групи, до якої я зачисляю також і всіх старшин, які мають вже бойовий досвід й перебувають зараз на еміграції. Ясна річ, що перша група не потребує вказівок. Вона могла б у кожному осередкові скласти, так би мовити, „консультаційну варту“ для військово-теоретичних справ.

Почну з термінів. Думаю, що найбільш відповідним є „військовий вишкіл“, бо цим обіймається і вихову, і навчання (перше безумовно важніше).

Frédéric le Grand, passant devant un vieux château en
Вихова. Силésie, voit sur une porte un blason, où deux cerfs se buchent,
avec cette devise: „le plus obstiné l'emporte“.

— „Voilà la source la plus vraie du succès! — s'écrie
l'homme de guerre.

(Foch le vainqueur de la guerre, 44).

Маємо й ми основи для вихови українського вояка всіх ступнів? Залишимо нашу давнину — минулу лицарську добу, а поглинемо на сучасність.

Хіба у нас не виплекалося своє розуміння вартості?

Хіба у нас не виробилися властиві взаємовідносини між старшиною і козацтвом?

Хіба не кидався наш стрілець на вдестеро сильнішого ворога? А це хіба не ісповідання „теорії неможливого“?

Хіба не має наше вояцтво свого властивого почуття поваги до військових клейнодів, до своєї частини, свого розуміння обов'язку перед Батьківщиною?..

Чи не є це все готони передумови нашої своєрідної традиції?

Чи не лежить на нас, що пережили бойових товаришів, святий обов'язок заховати ті передумови, зміцнити їх і передати слідувачим поколінням?

Хай лише кожен запіше подяги своїх друзів і не буде браку в ілюстраціях до книги, яка має перепоказати молоді наші, до чого здібний козак наш, які багаті моральні ресурси дістав він у спадщину від предків.

Хто і що в ньому шукає? Мені подобається становище
Спорт. автора. Воно ідентично із засадами англо-саксонських народів, які добачають у спорті засіб прищеплення людині звичок до боротьби.

Хіба міг би казково вирости старшинський корпус англійського війська, наколиб кожен інтелігент (старшина може бути тільки інтелігент, — не шляхтич, — а аристократ духа) не був би спортсменом? Те саме відноситься до американців.

Мені думается, що сподіванки автора нас не заведуть, коли ми поруч з інтелектуальним підвищенням поставимо фізичне виховання, а разом з тим розвинути волевих імпульсів, охоту до змагань, збільшення витривалості.

Чи потрібно це для провідника? — Ще більш ніж для рядовика, бо, хто хоче інших поривати, мусить сам горіти трепалним вогнем, тоді навколо нього не буде місця для солом'яного палахкотіння, — воно щезне...

Генерал Куропаткін справедливо підкреслює роль того чи іншого команданта полку. — „Досить, — каже він, — було замінити команданта, як частина переменяла свою фізіономію“. — Це лиш поновно ствержує думку Наполеона: „на війні один чоловік все, а люде ніщо“.

Більшість наших старшин має боевий досвід, — вона розуміє роль морального елемента в боротьбі, — а через це спорт в її руках знайде належні корективи; в її руках це мусів би бути засіб для самовправ у орієнтуванні в складних обставинах, в умінню знаходити в противника

„ахілесову п'яту“ і наносити в неї сильні удари, в умінні, зрештою, бути витревалім. Який глибокий і правдивий зміст має наше прислів'я: „не той козак, що переміг, а той що вивернувся“...

Так ми дивимося на спорт, розуміння природи і значіння якого — для провідників є більш потрібним, ніж для нашого юнацтва.

„Appréhez à penser!“

(Foch)

Стратегія керує боротьбою на театрі військових Навчання. подій, — вона виказується в операціях.

Тактика обіймає боротьбу на вповні означеному терені, де від шефів вимагається поступати так, аби — „ils (воєки) firent le nombre au point décisif“ а від рядовиків, щоби „pour leur énergie, leur instruction, l'emploi de leurs armes, ils arrivèrent à briser le moral ennemi“.

Тому студіювати треба не тільки тактику, але й стратегію, яку не сміємо полишати „посвяченим авгурам“ (опінія ген. Свечіна). Не забуваймо студіювати нові засоби боротьби, бо саме техніка впливатиме на тактику, а ця на стратегію. Маємо вже досить творів, що змальовують нам ту еволюцію, яку переїшли різні роди зброї (Commandant M. Jauneaud „L'aviation militaire et la guerre aérienne“, Général Gascouin „L'évolution de l'artillerie pendant la guerre“) Ми повинні з того скористати і намітити даліші тенденції, бо в кожную війну ми будемо виходити під певним знаком запитання. Тільки старшинський корпус, що пильно дивиться в будучину та належно оцінює здібність запілля (у ширшому розумінню цього слова) швидко реагувати на кожную фактичну потребу — зможе вивести нас із затруднень.

Військова справа — справа практична. Тут не приходить багато говорити, а тільки працювати. Я радив би всю теоретичну працю поділити на шість відділів: 1. Чиста наука — стратегія, тактика відділів різних родів зброї, статуту (яко урядова доктрина), вихова. 2. Піхота, як рід війська, її еволюція та тенденції. 3. Артилерія. 4. Кіннота. 5. Техніка і авіо-хемія. 6. Тилові апарати.

На мою думку, підручна бібліотека в розмірі кількох десятків книг в наших умовах вистарчила б, щоб старшина був на висоті вимог часу. У цьому відношенні слід йти за М. Драгомировом, який каже: „старшина мусить читати не багато книг, але добрі по кілька разів“. Сам каталог буде показувати, в який бік скерована увага старшини. „Знання є сила“.

Мені здається, що подані заміти не будуть зайві. Вони дадуть кожній групі старшин змогу краще проводити у масах військову доктрину, під якою ми розуміємо — сводку положень, що явилися в наслідок практичного примінення принципів війни до нашої епохи (послуга філ'оз. течії, політичний центр народів, прогрес в техніці).

Пожертви на пресовий фонд „Державної Нації“
надсилати на адресу: Нестор Нововірський,
Praha-Smíchov, Nadražní ul. č. p. 46 „Cesus“, Czechoslovakia, Europe.

З М І С Т.

На еміграції	1
Н. Нововірський. До переоцінки вартостей	3
М. Сціборський. Шлях Націоналізму	6
Дм. Андрієвський. „Статут“	13
Райнольд Зейберґ. Думки про майбутнє Європи.	18
В. Покерт. Два жовтня	23
Інк. К. Л. Костарів. Проблема націоналізації	24
Д. Д. До завдань Українського Націоналізму	27
М. Грива. Відповідь Сосюрам та Назарукам (вірш)	31
Огляд журналів. Націоналізм і патріотизм Д. Донцова	31
М. Омелянєвич-Павленко (старший). Заміти до статті Р. Ярого	35

ДРУКАРСЬКІ ПРАЦІ

ВИКОНУЄ ШВИДКО Й ДЕШЕВО

„СЛОВ'ЯНСЬКИЙ ВІДДІЛ“

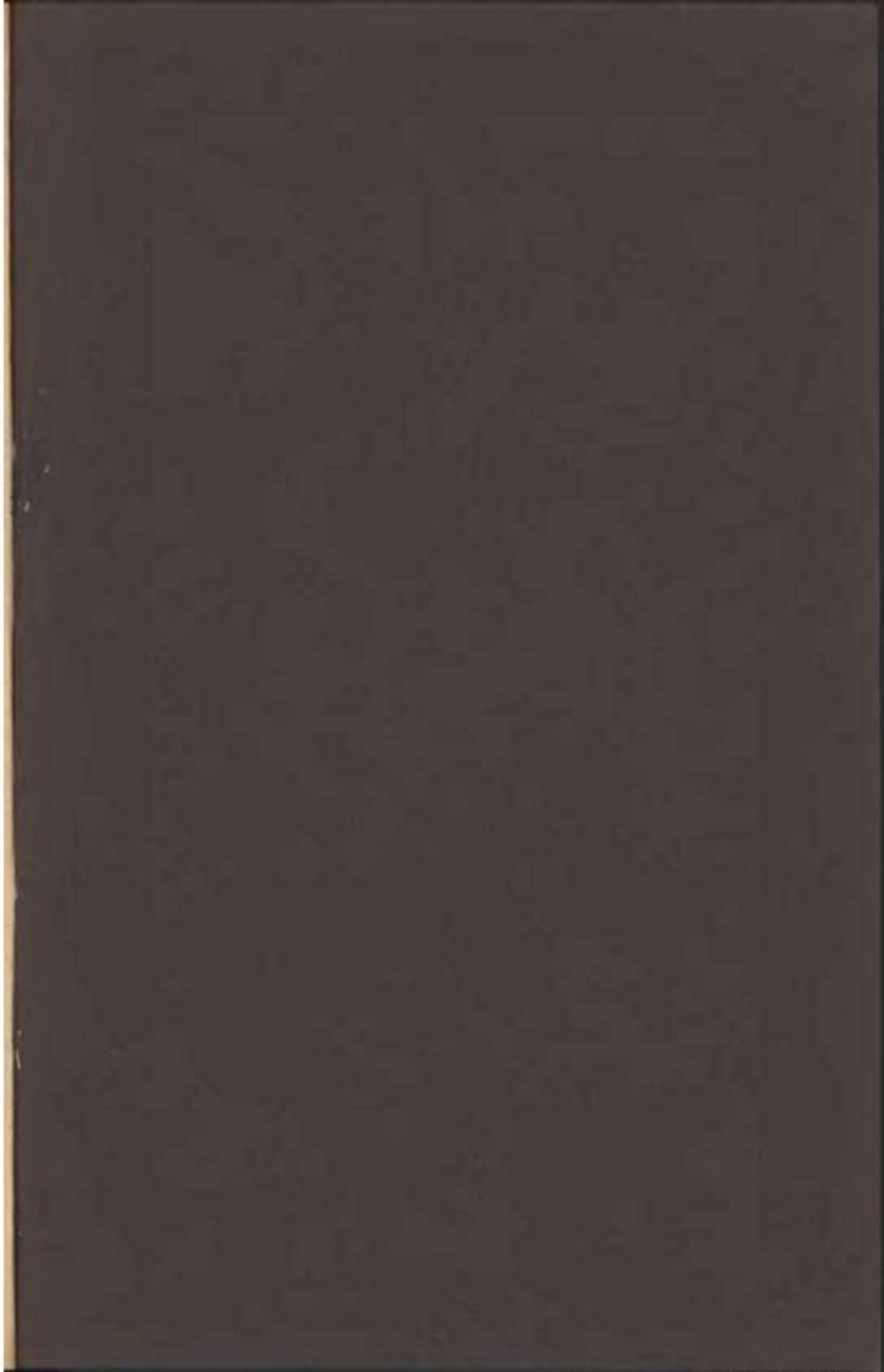
Knihtiskárna

František Vonka

Praha-Smíchov, Dušková ul. č. 11. Tel. 405-2-1

Tchécoslovaquie.

Томский Актъ Императорскаго Имущества
Императорскаго Имущества
Императорскаго Имущества
Императорскаго Имущества

№ 448